

ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ

ΤΙΜΗ ΕΝΕΚΕΝ

ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΟΥ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β' - ΕΤΟΣ Β' - ΤΕΥΧΟΣ 20 (140) - ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΕΠΙΤΡΟΠΗ - ΓΡΑΦΕΙΑ : «ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ» - ΤΗΛ. 64.105 - ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1948

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ

Εργοστάσια, Βιομηχανία, Τράπεζαι, Νομικά πρόσωπα, Δήμοι - Κοινοότητες Δραχ. 25.000

Εργατικά Κέντρα - Οργανώσεις 12.000

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Η «ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ»	Ὁ Γράμμος.
ΦΑΝΗ ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΥ	Κοσμάς ὁ Αἰτωλός.
ΣΠΑΛ.	Ὁ προσωπικός τόνος του...
ΠΕΤΡΟΥ ΧΑΡΗ	Ἄγγελος Βλάχος.
ΕΡΡΙΚΟΥ ΧΑΪΝΕ	(Μετ. Α. Βλάχου). Τραγούδια.
ΠΕΤΡΟΥ ΛΥΚΑ	Ὁ Φώντας.
ΠΑΝΟΥ ΣΠΑΛΑ	Μέ τὰ ἐργαζόμενα παιδιὰ στή δροσόλουστη Πεντέλη.
ΝΙΚΟΥ ΠΡΟΕΣΤΟΠΟΥΛΟΥ	Πῶς θαυματουργεῖ ἡ Ἑλληνική ψυχή.
ΔΗΜΗΤΡΗ ΜΠΟΓΡΗ	Γιὰ κεφάλους μέ τὸν «Τζερεμέ».
Κ. ΡΩΜΑΙΟΥ	Ἡ ἱστορία ἑνὸς πουλιοῦ κ' ἑνὸς τραγουδιοῦ.
ΤΑΣΟΥ Α. ΓΡΙΤΣΟΠΟΥΛΟΥ	Ἡ μπαρούτη τῆς Δημητσάνας.

Εἰδήσεις — Παιχνίδια — Φωτογραφίες βραβευθέντων.

Τὸ ἐξώφυλλο καὶ τ' ἄλλα σκίτσα τοῦ τεύχους εἶναι τοῦ ζωγράφου
κ. Ι. ΣΠΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΙΜΗ ΔΡΑΧ. 1.000

ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β' - ΕΤΟΣ Β' - ΑΡΙΘ. 2 (14) - ΔΙΕΥΘΥΝΕΤΑΙ ΑΠΟ ΕΠΙΤΡΟΠΗ - ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1948

Ο ΓΡΑΜΜΟΣ

Ὁλ' ἡ Ἑλλάδα ἐκεῖ ἀπάνω βρῖσκειται καὶ πάλι. Κι' ἄς φαίνεται πῶς ἔχουν ἀνέβει λίγες μόνο χιλιάδες Ἑλληνόπουλα, κι' ἄς κερδίζουν τὴ νίκη μόνο οἱ λόγχοι τους. Γύρω τους, κοντά τους, πολὺ κοντά τους, εἶναι ὅλοι οἱ ἄλλοι Ἕλληνες, κ' ἐκεῖνοι πὺν ἂν χρειαστῆ θὰ βρεθοῦν μ' ἕνα πήδημα ἀπάνω στὶς ἴδιες αἱματοβαμμένες κορφές, κ' οἱ ἄλλοι πὺν δὲ βαστοῦν τὰ πόδια τους γιὰ τέτοιες στράτες, κ' οἰγέροι ἀκόμα, κ' οἱ γυναῖκες, καὶ τὰ παιδιὰ, κάθε ἀληθινὴ Ἑλληνικὴ ψυχή.

Καὶ δὲν εἶναι μόνο οἱ Ἕλληνες ἐκεῖ ἀπάνω, δὲν εἶναι μόνο τὰ ἔξι, τὰ ἑπτὰ ἑκατομμύρια ψυχές, πὺν ἀπόμειναν ἔπειτ' ἀπὸ τόσες συμφορές καὶ τόσες στερήσεις. Γύρω τους, ἕνας ἀπίστευτος συνωστισμὸς πὺν δὲν τὸν χωρᾶνε τὰ ἡπειρωτικὰ βουνὰ καὶ μιὰ ἀγωνία πὺν δὲν μπορεῖ νὰ τὴν κρατήσῃ ἡ κατακουρασμένη Ἑλληνικὴ γῆ: εἶναι τὰ πολλὰ, τὰ ἀναρίθμητα ἑκατομμύρια τῶν ἐλευθέρων ἀνθρώπων ὅλου τοῦ κόσμου, πὺν στὸ Γράμμο δὲν παρακολουθοῦν μόνο ἕνα νέο ἑλληνικὸ τροπαιο ἀλλὰ βλέπουν κάτι πὺν μεγάλο καὶ πὺν σπουδαῖο, βλέπουν τὴ μάχη τῆς ἐλευθερίας καὶ κρατοῦν τὴν ἀναπνοή τους ἀπὸ δέος. Ἐκεῖ οἱ Εὐρωπαῖοι, ἐκεῖ καὶ οἱ Ἀμερικάνοι, ἐκεῖ καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι ἀνθρώποι πὺν δὲ θέλουν νὰ πεθάνουν δούλοι καὶ δὲ βαστάει ἡ καρδιά τους ν' ἀφήσουν σκλάβους ὅταν κλείσουν τὰ μάτια τους, τὰ παιδιὰ τους, τ' ἀγγόνια τους, τὰ δισέγγονά τους. Γιατὶ ἡ σκλαβιά πὺν παραμονεύει, ἡ σκλαβιά πὺν θὰ κατέβαινε στὶς πολιτείες, στὶς ἑλληνικὲς καὶ στὶς ἄλλες, ἂν δὲν τῆς ἔκλειναν τοὺς δρόμους οἱ ἥρωες τοῦ Γράμμου, δὲ θὰ ἦταν γιὰ μῆνες ἢ γιὰ χρόνια. Θὰ ἦταν γιὰ αἰῶνες. Θὰ ἦταν τὸ μεγάλο καὶ ἀδιαπέραστο σκοτάδι.

Ἔτσι, οἱ ἐλεύθεροι ἀνθρώποι ὅλου τοῦ κόσμου παίρνουν ἀκόμη μιὰ φορὰ τὴ νίκη ἀπὸ χέρια ἑλληνικά, ἀπὸ χέρια σκελετωμένα.

Η «ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ»

είναι ο φανατισμός, που μιλούσε, ώστε ο κυριώτερος λόγος του μαρτυρικού του θανάτου υπήρξε η καθιέρωση της Κυριακής αργίας, που βλάπτει τους εβραίους οικονομικά, γιατί μετέφερε τα παζάρια από την Κυριακή στο Σάββατο. "Αλλ' ας αφήσουμε τον Κοσμά να μās εκθέσει τις ιδέες του στο σημείον αυτό. «Πρέπει, αδελφοί μου, να χαϊρόμαστε περισσότερο την Κυριακήν. Πρέπει να εργαζόμαστε τις έξη ημέρες διά τούτα τα μάτια, τα γήινα και τα ψεύτικα πράγματα και την Κυριακήν να σχολάζωμεν, να ηγαίνωμεν στην εκκλησίαν και να στοχαζόμαστε τās αμαρτίας μας, τον Θάνατον, τον Παράδεισον, την ψυχήν μας, όπου είναι η τιμιώτερα απ' όλον τον κόσμον. Ούτε να εργαζόμεθα, ούτε να πραγματευόμεθα την Κυριακήν. "Εκείνο το κέρδος που γίνεται την Κυριακήν είναι καταραμένο». Και σάλλο σημείο των Διδαχών του λέει: Την άγιαν Κυριακήν να ήσυχάζωμεν και να εργαζόμαστε τα ούρανια πράγματα, ήγουν από την αυγήν να ηγαίνωμεν εις την εκκλησίαν, να ακούωμεν τα βιβλία των αγίων, το "Αγιον Ευαγγέλιον, τί μās παραγγέλλει ο Χριστός μας να κάμνωμεν. Να στοχαζόμαστε την ψυχή μας, να ενδύομεθα ταπεινά ρούχα, να τρώγωμεν το άρκετόν μας και να φροντίζωμεν πώς να στολίσωμεν την ψυχήν μας με διμιλίας καλās, με ήθη χρηστά διά να την κάμωμεν νύμφην του Χριστού μας και όχι να μεθώμεν. Την Κυριακήν να μην κάμωμεν εμπόριον, διότι βάνωμεν φωτιάν εις το σπίτι μας». Τόση ήταν η επίδραση των λόγων αυτών στην λαϊκή ψυχή, ώστε από τότε καθιερώθηκε η Κυριακή αργία στην "Ηπειρο και σε μερικά μέρη της Μακεδονίας και της Θεσσαλίας.

Ο Κοσμάς ήταν φύση ιδεολογική και μαζί πρακτική, διά τούτο το σύστημά του εκτεινόταν σε πολλά σημεία της δουλειās. Πρώτος επροπαγάνδισε τη χειροτεχνία, την ύφαντουργική, την κηπουρική, την δειροκομία, την αμπελοοργία και πολλούς άλλους κλάδους των πρακτικών και γεωργικών εργασιών. Δίδαξε τον εμβολιασμό των δένδρων και με το χέρι του φύτεψε άπειρα όπωροφόρα και δάση με τη συνεργασία πολλών. Σε κάποιο σημείωμα υπάρχουν τα εξής: «Περιήλθε τα χωρία διδάξας τον εμβολιασμόν φυτέψας πολλās συκείας, καρυās, μηλέας και κερασεάς». Είναι συγχρόνως ο άγιος των κτηνοτρόφων της Πίνδου και δεν υπάρχει τμήμα του Γράμμου, του Σμόλικα, των Τσουμέρκων, του Βάλτου, του Ολύμπου, των Χασίων και άλλων βουνών, που να μην τιμάται ο Πάτερ - Κοσμάς, ως άγιος. "Εξω από τη θρησκευτική και κοινωνική πλευρά της διδασκαλίας του, ένα μεγάλο μέρος της απέβλεπε στην πρακτική και στη σύσταση βιοτεχνικών και γεωργικών εργασιών, που θα συντελοῦσαν στην αύξηση του πλούτου και στην προαγωγή του πολιτισμού.

Τέτοιο, με λίγα λόγια, υπήρξε το κήρυγμα του Κοσμά του Αιτωλού, που βάσταξε επί είκοσι χρόνια. Δεν υπάρχει πόλι, κοινότητα, χωριό, χωριουδάκι ή συνοικισμός της "Ηπειρου, της Μακεδονίας και της Θεσσαλίας, που δεν επισκέφθηκε ο άγιος και δεν κήρυξε. "Αλλ' η διδασκαλία του, τόσο προοδευτική και επαναστατική για τους σκοτεινούς και δουλικούς εκείνους χρόνους, προεκάλεσε πολλές αντιδράσεις, ιδίως από μέρους των κοτζαμπάσηδων και των "Εβραίων που συνεχώς χτυπούσε. Κι η αντίδραση επί τέλους ξεσπασε. Τον διέβαλαν στον Κούρτ-πασά του Βερατίου, πώς «ο Κοσμάς με τα λόγια του ξεπλανά το βασιλικό ραγιά, ως απεσταλμένος του Μόσχοβου». Κάτω από την κατηγορία αυτή κρύβονταν τα συμφέροντα των "Εβραίων. "Ετσι ο θάνατος που περιμενε κι εύχονταν συχνά, τον έζωνε από παντού. Οι "Εβραίοι πλήρωσαν μεγάλα ποσά στον Κούρτ-πασά κι έτσι κατόρθωσαν να πάρουν την «εις θάνατον καταδίην του», τον Αύγουστο του 1779. Ο Κοσμάς είχε πιά κριθι. "Αλλά χαρακτήρας σαν εκείνον, δεν έσκυβεν εύκολα και συνέχισε τη διδασκαλία του πιδ φανατικά, πιδ επαναστατικά, γνωρίζοντας πιά το τέλος του. Θάπεφε πάνω στις επάλξεις, κυρύσσοντας με το μαρτυρικό θάνατο, την αποστολή της ζωής του.

Κήρυττε ο φλογερός απόστολος στην Καλικόνταση της "Αλβανίας, κοντά στο Μπεράτι, όταν οι άνθρωποι του Κούρτ-πασά τον πλησίασαν. "Εως εκεί έφθναν οι έλληνικοί πληθυσμοί στην Βόρειο "Ηπειρο!.. Τάπληθη, που τον άκουγαν, σάστισαν κι αποτραβήχτηκαν. Μα ο Κοσμάς άτάραχος και γαλήνιος, «σα να πήγαινε σε χαρά και ξεφάντωση» ακολουθήσε τους δημίους του. Τον ώδηγησαν στον Χότζα του πασά που τον κράτησε, λέγοντας πώς θα τον στείλει στο Κούρτ. "Αλλ' ενω προχωρούσαν σταμάτησαν στη θέση Μπουγιαλή, κοντά στο Μπεράτι και τον πρόσταξαν να έτοιμασθι. Ο Κοσμάς κατάλαβε τι έσήμαινε το σταμάτημα. Γονάτισε και εύχήθηκε στο Θεό: «"Οτι διά την αγάπην του θυσιάζεται». "Υστερα σηκώθηκε και ύψώνοντας τα μάτια του στους ουρανούς και απαγγέλλοντας το ψαλμικόν: «Διήλθομεν διά πυρός και ύδατος και εξήγαγές με εις αναψυχήν», έτεινε τον τράχηλο στους δημίους του. Ποιός ξέρει, τώραμα της αναγεννήσεως και της λευτεριάς του Γένους του θα φτερούγισε μπρος στα μάτια του, όταν το σχοινι θα τούσφιζε το λαιμό. Κάποια χειρόγραφη σημείωση, που φαίνεται πώς γράφτηκε από κάποιον αυτόπτη, αναφέρει τα εξής για τις τελευταίες στιγμές του άγτου: «Οι δήμιοι τον εκάθησαν κοντά εις ένα δέντρο και ήθελσαν να του δέσουν τα χέρια, αλλ' εκείνος δεν τους άφησε, λέγοντάς τους ότι δεν αντιστέκεται. "Επειτα ακούμπησαν την ίεράν κεφαλήν του εις το δέντρο και ούτω τον έδε-

σαν από το λαιμό μ' ένα σχοινι που εύθυσ μόνο, που τον έσφιξαν, επέταξε το θείον του πνεύμα εις τα ούρανια, όντας εις ηλικίαν 65 χρόνων. Το δε τίμιον αυτού λείψανον, γυμνώσαντες οι δήμιοι το έσυραν και το έρριψαν εις τον ποταμόν με μίαν μεγάλην πέτρα εις τον λαιμόν. Τον έσκοτώσαν το 1779, Αύγουστου 24, ημέρα Σάββατον».

Ζυγιάζοντας τα πράγματα κι άπονέμοντας δικαιοσύνη, τολμούμε να πούμε πώς ο Κοσμάς υπήρξεν η επιβλητικώτερη φυσιογνωμία των τελευταίων χρόνων της Τουρκοκρατίας. Το έλληνικόν μαρτυρολόγιο δεν έχει μορφή πιδ φωτεινή, πιδ δραστήρια, πιδ εξίσια. Καμιά δεν στέκεται δίπλα της. "Όταν ο "Ελληνισμός κινδύνευε να χαθι στα βορειότερα τμήματα, όταν χιλιάδες όμοιων κατεβρόχθιζαν κάθε χρόνο οι θεληματικοί εξισλαμισμοί, όταν η αμάθεια και βαρβαρότητα βασίλευε στις περισσότερες επαρ-

ΣΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ

Ο ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΣ ΤΟΝΟΣ ΤΟΥ...

- "Ακούτε;
- Τί πράγμα;...
- Το τζιτζικι...

- Τ' άκούω... τί μ' αυτό;... Μιά προαιώνια μονοτονία, που επαναλαμβάνεται κάθε καλοκαίρι. "Ενας τραγουδιστής δίχως εξέλιξι "Όλα γύρω του παίρνουν το δρόμο τους, εξέλισσονται και εξευγενίζονται. Οι άνθρωποι, τα ζώα, τα φυτά. Αυτός όμως τίποτα. Τί να του προσέξω, λοιπόν;

- "Ακριβώς αυτό που παρατηρήσατε. Τη στασιμότητά του. Είνε όμως εν πάση περιπτώσει, μία στασιμότης πολυ συγκινητική. Μία νότα πρωτόγονη και φυσικά, άκομψη, που από καταβολής κόσμου κυλάει μονοκόμμη. Το όργανο που ακούγεται διαρκώς από τη μιά του μονάχα χορδή. Και τί άδιαφορία για τα γύρω του. Ούτε και που σκοτιζεται γι' αυτά—άληθινός κυνικός. Τεχνοτροπίες αλλάζουν, σχολές δημιουργούνται, νέοι τύποι οργάνων και συνδυασμοί πλέκονται, μα αυτός εκεί. Κρατιέται γερά απ' τη ρίζα της καταγωγής του.

χίες της έθνότητας, μόνος ο Κοσμάς άναμέτησε την τραγική θέση του κι όρθώθηκε στον κίνδυνο. "Αν έδραιώθηκε ο έλληνισμός στα βορειότερα εκείνα σημεία της "Ηπειρου και της Μακεδονίας, τούτο άποκλειστικά όφείλεται στη δράση του Κοσμά. Οι ύπηρεσίες του είναι άνυπολόγιστες στη θρησκευτική, στην ήθική και πνευματική αναγέννηση του "Εθνους. Αυτός σταμάτησε το προσκύνημα, που παρ' όλιγο να κατακλύσει ολόκληρη την "Ηπειρο. Αυτός πρώτος κατέβηκε στο λαό και μίλησε τη γλώσσα του, αυτός αισθάνθηκε τους καύμούς του κι έμψύχωσε τους πόθους του, αυτός τέλος τον έσυρε απ' το σκοτός της αμάθειας προς το φως της αναστάσεως. "Όσο κανείς άλλος προλείανε και παρασκεύασε το έργο του Ρήγα, της Φιλικής "Εταιρίας και της "Επαναστάσεως.

ΦΑΝΗΣ ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ

"Η ίδια φωνή, ο ίδιος τόνος, το ίδιο χρώμα. Δεν έννοει να ξεφύγει ούτε στο παραμικρό.

- Και τό βρίσκετε ένδιαφέρον αυτό;

- "Από μίας άπόψεως ναι. Δεν είναι δά και μικρό πράγμα το να καταφέρνει κανείς να συντηρηι αιώνας ένα προσωπικό του τόνο, μιά νότα, που να μη φθείρεται ποτέ. Ξεχνιούνται ίσως και οι μεγαλύτερες συμφωνικές δημιουργίες, μα η μοναδική νότα του τζιτζικιού δεν ξεχνιέται ποτέ... Για πέστε μου, σās παρακαλώ, ένα σκοπό τραγουδιού της κλασικής εποχής. Μπορείτε;

- "Ισως γιατί δεν γράφηκε ποτέ στο χαρτί...

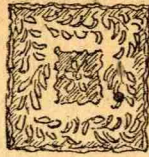
- Κολοκύθια. "Η ουσία των ήχων είναι διάχυτη. Μοιάζει με τον ηλεκτρικό σπινθηρα. Το τζιτζικι συνεχίζει τη φωνή, την ίδια αναλλοίωτη φωνή, του προγόνου του. Και το σπουδαίο είναι...

- Τί;

- "Ότι τη φωνή αυτή δεν τη βαρύνεται κανείς ποτέ. Στραγγίζει άνάμεσα από τις φυλλωσιές και δίνει τον τόνο της σ' ολόκληρη την καλοκαιρινή εύδαιμονία. Σκεφθήκατε τί θα γινόταν, αν ένα καλοκαίρι δεν άκουγόταν ούτ' ένα τζιτζικι; "Απλούστατο; "Όλοι θα ένόμιζαν πώς δεν ήλθε ακόμη το καλοκαίρι αυτό.

- "Ακριβώς, άγαπητέ μου, ακριβώς...

ΣΠΑΛ.

Οί μεγάλοι Έλληνες

Άγγελος Βλάχος

Ένας θαυμαστός «Έργατης»

Του κ. Πέτρου Χάρη

Μερικοί άνθρωποι των Γραμμάτων, που έχουν μνήμη και δεν ξεχνούν τι πρόσφεραν στον τόπο μας οι παλαιότεροι, οι πατέρες μας, οι παπούληδες και οι μακρνοί μας πρόγονοι, θυμήθηκαν έναν σπουδαίο Έλληνα, που έζησε ογδόντα δύο χρόνια και τα γέμισε με την προσωπικότητά του, κι' ετοιμάζονται να εορτάσουν την εικοστή ογδόη επέτειο από το θάνατό του ή τα εκατόν δέκα χρόνια από τη γέννησή του, για να τον τιμήσουν αλλά και για να προβάλουν ένα θαυμάσιο παράδειγμα, που πολλά έχει να μάς διδάξει ανάμεσα σε τόσες συμφορές. Ο μεγάλος αυτός Έλληνας είναι ο Άγγελος Βλάχος, που γεννήθηκε το 1838 και πέθανε το 1920, αφού πρόσφερε στην Ελλάδα όσα πολλοί λίγοι άλλοι Έλληνες, σύγχρονοι, παλαιότεροι ή νεότεροί του.

Ο Άγγελος Βλάχος ήταν προικισμένος με πολλές ικανότητες και δεν περιώρισε τη δραστηριότητά του σ' ένα μόνο κύκλο εργασίας. Οι πνευματικοί μας άνθρωποι θα θυμηθούν και θα τιμήσουν το συνάδελφό τους, ο θεατρικός κόσμος τον πρώτο διευθυντή και οργανωτή του Βασιλικού Θεάτρου και το συγγραφέα τόσων κωμωδιών, οι διπλωμάτες μας τον Έλληνα αντιπρόσωπο που έπαιξε σημαντικό ρόλο σε διεθνείς κύκλους, οι πολιτικοί τον υπουργό της Παιδείας, οι δημοσιογράφοι το διευθυντή της «Εφημερίδος των Συζητήσεων», τα μικρά Έλληνόπουλα τον ποιητή των τρυφερών στίχων. Άλλα ή «Εργατική Έστια», χωρίς να ξεχνάει τίποτ' απ' όλα αυτά τα σπουδαία και τα ωραία, έχει να θυμίσει κάτι άκμα πιά σημαντικό, κάτι που πρέπει να εκτιμηθεί και να τιμηθεί περισσότερο ακόμη: τον εργάτη Άγγελο Βλάχο, το λόγο που έγραψε τόσες χιλιάδες σελίδες που να σε πιάνη ήλιγγος, τον άνθρωπο που, νέος, ώριμος και γέρος πιά, δεν επέρασε ούτε μιά μέρα, ούτε μιά ώρα, άνεργος.

Ποτέ δεν μάς έλειψαν οι προικισμένοι άνθρωποι, οι γλαφυρές πέννες, οι ωραίες φωνές, ή σμίλη που

μπορεί να ζωντανέψει την άψυχη ύλη, το πινέλο που καταφέρνει να συναγωνίζεται και να ξεπερνάει τη φύση. Συχνά όμως χάσαμε και θρηνήσαμε πολλά, γιατί δεν είχαμε την εργατικότητα εκείνη που οργανώνει το δώρο που μάς χάρισε ο Θεός, που το μεγαλώνει, το προστατεύει από τους τόσους κινδύνους που το απειλούν, και του εξασφαλίζει διάρκεια. Ο Άγγελος Βλάχος είχε το δώρο Θεού. Μά ήταν και ο εργατικός άνθρωπος, που το διατηρούσε και το γονιμοποιούσε. Ήταν ο πνευματικός εργάτης, που έβλεπε ότι η πατρίδα του είχε πολλές κι' επείγουσες ανάγκες και ήθελε να προφτάσει όσο μπορούσε περισσότερες. Ήταν ο ικανός, αλλά κι' ο εργάτης. Αυτό προπάντων: ο Έργατης.

Και για να δικαιολογήσω τον τίτλο αυτόν, που τόσην αξία έχει στις σελίδες της «Εργατικής Έστίας», δε χρειάζεται να πω πολλά. Φτάνει να σημειώσω τι έγραψε ο ακούραστος αυτός άνθρωπος στα διαλείμματα τόσης πολιτικής και κοινωνικής δραστηριότητας, που του έδωσε, βέβαια, τόσα αξιώματα, τόσους τιμητικούς τίτλους μ' απαιτούσε και τόση καταβολή δυνάμεων, τόσο μόχθο. Συγκεντρώνω, λοιπόν, τις κυριότερες εργασίες του Άγγελου Βλάχου σ' ένα γενικό πίνακα με τις απαραίτητες υποδιαίρεσεις, κι' αφίνω τον αναγνώστη να κρίνει. Τα σχόλια είναι δλωσδιόλου περιττά.

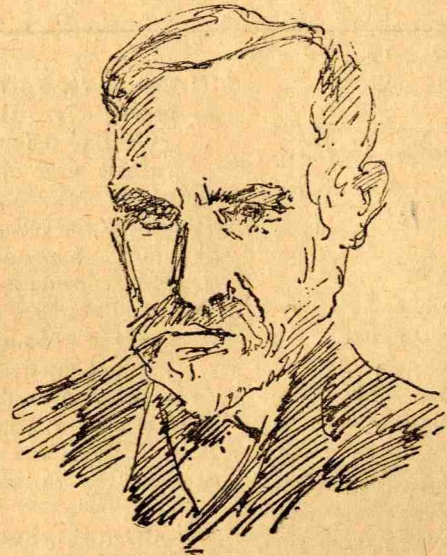
Έργα του Άγγελου Βλάχου:

Επιστημονικά μελετήματα:

- «Περί ύπατων και ύπατειας εν Ρώμη».
- «Περί ορκωτικού συστήματος».
- «Ανάλεκτα».

Ποιητικά έργα:

- «Φειδίας και Περικλής».
- «Ώραι».
- «Ήως».
- «Στίχοι».
- «Λυρικά ποιήματα».

Άγγελος Βλάχος

- «Άσματα σχολικά».
- «Άηδών και Ίον».
- «Κωμωδία».

Κωμωδίες:

- «Η κόρη του παντοπώλου».
- «Ο λοχαγός της εθνοφυλακής».
- «Γαμβρού πολιορκία».
- «Γάμος ένεκα βροχής».
- «Η εορτή της μάμμης».

Μεταφράσεις και διασκευές θεατρικών έργων:

- «Τα κόκκινα μαλιά».
- «Οι άφηρημένοι» του Κοτσεμπού.
- «Απαίτησις ζηλοτυπίας».
- «Μαγνητιζομένη».
- «Κλαβίγγιος» του Γκαίτε.
- «Πρός το θεαθήναι» του Λαμπίς.
- «Σύζυγος του Λουλουάκη» του Λαμπέζ-Τιμπούρ.
- «Ο Λεονίδας εν Θεροπούλαις» του Πισσά.
- «Πομφόλυξ» του Μπερσέζιο.
- «Δύο κυρίες» του Φεράρι.

Φιλολογικές μελέτες:

- «Το όμηριον ζήτημα».
- «Περί Παναγιώτου Σούτσου».
- «Περί Ιωάννου Καρασούτσα».
- «Περί Ιωάννου Τερτσέτη».
- «Περί Γεωργίου Ζαλοκώστα».
- «Άλέξανδρος Σούτσος».
- «Η φυσιολογική σχολή του Ζολά».
- «Άδα Νέγη».
- «Κρίσεις Νικοδημίου, Φιλαδελφείου και Λαοσαυνίου διαγωνισμού».

Μεταφράσεις λογοτεχνικών, ιστορικών κ.λπ. έργων:

- «Ιστορία Καρόλου» των Μένδελσον-Βαρθόλδη.
- «Μαθήματα δραματολογίας» του Ζιραρντέν.
- «Τραγούδια» του Χάινε.
- «Μαζέπας» του Βύρωνος.
- «Ποιητικά Μελέται» του Λαμαρτίνου.
- «Οιδίπους τύραννος» και «Οιδίπους επί Κολωνών» του Σοφοκλέους.
- «Βρεταννικός» του Ρακίνα.
- «Νάθαν ο Σοφός» του Λέσιγκ.
- «Δόν Κάρολος» του Σίλλερ.
- «Άμλετ», «Βασιλεύς Άήρ», «Όθέλλος» και «Μάκβεθ» του Σαίξπηρ.
- «Ιστορία της Ιταλικής φιλολογίας» του Γάσπαρι.
- «Ευγένια Γκραντέ» του Μπαλζάν κ.ά.
- «Λεξικόν Έλληνογαλικόν».
- «Neugriechische Christomatie» (Νεοελληνική Χρηστομάθεια).
- «Elementatogrammatik der neugriechischen Sprache» (Στοιχειώδης Γραμματική της Νέας Έλληνικής Γλώσσης) κ. ά.

Ξέρετε πόσες χιλιάδες σελίδες είναι αυτά τα βιβλία; Και ξέρετε, ακόμη, ότι κάθε μιά, λογοτεχνική ή επιστημονική σελίδα, ήταν υπόδειγμα ευσυνειδησίας; Έζησε ογδόντα δύο χρόνια ο Άγγελος Βλάχος. Μόνο όμως όποιος μπορεί να κάνει την ημέρα χρόνο, μόνο αυτός προφταίνει, μέσα σε μιάν ανθρώπινη ζωή, να γράψει τόσα πράγματα και να μεταφράσει ακόμη περισσότερα.

Έναν τέτοιο, λοιπόν, εργάτη του πνεύματος, έναν τέτοιο θαυμαστόν εργάτη, θέλουν να τιμήσουν οι δυο αυτές σελίδες της «Εργατικής Έστίας».

ΠΕΤΡΟΣ ΧΑΡΗΣ

ΕΡΡΙΚΟΥ ΧΑΪΝΕ

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Όπου πέση ένα μου δάκρυ
Γίνετ' όμορφο λουλούδι,
Κι' όπου πάη στεναγμός μου,
Γίνετ' άηδονιού τραγούδι.

Έλ' άγάπα με... να γείνουν
Τά λουλούδια όλα δικά σου,
Και να τραγουδούν άηδόνια
Κάτω απ' τά παράθυρά σου.

Κάτι μέσα μου μιλεί...
Σάν τραγούδι φαίνεται.
Πάρ' το άγέρι δροσερό,
Πάρ' το και πηγαίνετε!

Στό σπιτάκι τό μικρό,
Μέσα 'ς τ' άγοκλήματα,
Εΐν' ένα τριαντάφυλλο,
Πέστε χαιρετήματα!

Μεταφρ. ΑΓΓΕΛΟΣ ΒΛΑΧΟΣ

δλη-δλη μιὰ φωνή ἀντήχησε ἀπελπισμένη και βροντοχτύπησε στους τοίχους τῆς ταβέρας. Κι' ἀπομείναν ἀνοίχτὰ τὰ στόματα κι' οὔτε ἀπὸ μῖσος νὰ σφιχτοῦν δὲν τὸ μπορούσαν. Ποιὸς νὰ μᾶς τῶλεγε και ποιόνας νὰ πιστεύαμε πὼς τὸ καμάρι μας, ὁ πόθος κι' ὁ καῦμός μας, θὲ νὰ μᾶς ἔφευγε. Καὶ μὲ ποιόν; Μ' αὐτὸ τὸ μόμιλο, τὸν Ἴταλιάνο πού τὸν μαζέψαμε ἀπ' τοὺς δρόμους και τὸν κρύψαμε· νὰ μὴν τὸν πιάσουν οἱ Γερμανοὶ μετὰ τῆ συνθηκολόγηση. Μ' αὐτόνε νὰ μᾶς φύγει! Τί θ' ἀπογίνουμε, κακιὰ, δὲ μᾶς λογάριασες; Πὼς νὰ μᾶς βρεῖ ταρηγοριά ὁ νοῦς, ἀφοῦ κρατᾶμε τὸν κασμὰ και τὸνειρό μας ἔσβυσε πού μᾶς ἀλάφρωσε; Ἄχ, νὰ μπορούσαμε νὰ σοῦ κακιάσομε, πού μᾶς ἔχουν δέσει τὰ μάγια σου, ἄχ ἄς μπορούσαμε.

Κι' ἔτσι, σὰν τὸ σκεφτήκαμε τὸ κακό πού μᾶς βρῆκε, γυρίσαμε και τὸν εἶδαμε αὐτὸν τὸν κλέφτη πού ζάρωνε στὸ θρόνι του και δὲν ἔβγανε ἄχνα. Κι' ὄλοι μας νὰ τοῦ ριχτοῦμε θέλαμε· νὰ τόνε κάνουμε κομμᾶτια.

Τὸν κοίταξε κι' ὁ Φώντας και ταράχτηκε και βρόντηξε τῆ γροθιά του στὸ τραπέζι δαγκώνοντας τὸ χεῖλι του νὰ τὸ ματώσει, νὰ τὸ ἐδικηθεῖ πού δὲν ἤξερε λόγια περισσὰ κι' ὁμορφα νὰ ξεστομίσει σὰν τοῦ κούτφοραγκου, τοῦ ἔρωτιάρη, ποῦ κλεψε τὸ κορίτσι του.

— Ποιὸν βρῆκες, κορίτσι μου, ν' ἀγαπήσεις; Μὲ τί σὲ γέλασε; Τί τοῦβρες και τοῦ λάτρεψες; Τὸν ἄτιμο· θὰ τὸν πνίξω, οὔρλιασε και χύθηκε πᾶνω του.

— Φώντα!

Ξαφνιασθήκαμε και ξαφνιαστήκαμε και μεῖς. Κι' ἐκεῖνη πού τὸν φώναξε ἦταν ἐκεῖ μπροστὰ του στημένη, παγερή, μὲ τῆ ματιὰ τῆς σκληρῆ, λεπίδα στῆ δική του. Κι' ἐκεῖνος ἔπεσε στὴν καρέκλα βαρῆς, ταπεινωμένος, δαμασμένος, νὰ κλάψει σὰ μωρὸ παιδί.

Ξαίρω τί κλαῖς, μωρὲ λεβέντη, ξαίρω. Κλαῖς τῆ δύναμή σου και τὴν ἀντρωσούνη σου και τῆ λευτεριά σου και τὰ τόσα σου χαρίσματα, πού σέρνονταν τώρα κουρέλια μπρὸς στὰ πόδια τούτης δῶ τῆς μορφονιάς ὅπου σὲ σκλάβωσε.

Γείραμε ὄλοι στὰ τραπέζια κι' ἀφίσαμε λεύτερα τὰ νεῦρα μας, πού θέλανε νὰ σπάσουν ἀπ' τὸ τέντωμα. Κι' ἐκεῖνη, σὰν μᾶς εἶδε πού συχάσαμε, ἔριξε ἓνα χαμόγελο κρυφὸ και τράβηξε στὸν πάγκο νὰ βάλει στὸ γραμμόφωνο ἓνα βαρὸ ὄλο καῦμὸ ζεμπέκικο και βάλθηκε νὰ τὸ χορεύει.

Και δόστου στριφογύριζε και δόστου νὰ τὸν κοιτάει στὰ μάτια—ὄλο στὰ μάτια—τὸ Φώντα. Κι' ἐκεινοῦ τὸ βλέμμα μ' ἓνα πάθος και μιὰν ἀγριὰδα πού ἦταν φορτωμένο!

Κι' ἄξαφνα τὸν εἶδαμε νὰ σηκώνεται και ν' ἀρπάξει πᾶνω ἀπ' τὸ τραπέζι τὸ μαχαίρι και τιναχτήκαμε. «Θὰ τὴ σκοτώσει», σκεφτήκαμε. Ὅμως εἶχαμε παραλύσει κι' οὔτε μιὰ φωνὴ δὲ βγήκε ἀπὸ στό-

μα. Μόνο π' ἀνατριχιάσαμε κι' ἀνοίξαμε τὰ μάτια διάπλατα νὰ δοῦμε, ὄλα, και τὸ παραμυρρό. Κι' ἐκεῖνη χαμογελώντας τόνε περίμενε και χόρευε.

Ἄρχισε νὰ χορεύει γύρω τῆς τῆ μεγάλη φιγούρα μὲ τὰ μαχαίρι. Γυρόφερνε και λύγιζε και γονάτιζε, και τὸ μαχαίρι ἐγράφει κύκλους και περνοῦσε πότε ξυστὰ στὸ στήθος και στὸ λαιμό, πότε στὴν κοιλιά τῆς. Και κάθε τόσο πού τῆ σίμωνε, μᾶς ἔκοβε ἓνας κρῦος ἰδρώτας, «τώρα θὰ τὴ σκοτώσει, τώρα». Κι' ἐκεῖνος ὁ πατέρας εἶχε παραλύσει κι' ἔκλαιγε σὲ μιὰ γωνιά και τῆ θυμόταν τῆ μακαρίτισσα πού τὴν πετσόκοπαν γιὰ μιὰν ἴδια αἰτία και τὴν ἔβλεπε στὸ πάτωμα κυλισμένη μ' ἑφτὰ τρύπες στὸ περίκαλο κορμὶ τῆς.

Στριφογύριζε γύρω τῆς ἡ λεπίδα ἀστράφτοντας, κι' ἐκεῖνη μόνο ἀτάραχη τὸν κυτοῦσε και τὸ χαμόγελό τῆς νὰ σβύσει δὲν ἔλεγε μπροστὰ τῆς.

Εἶχε θολώσει ὁ νοῦς μου κι' ἡ καρδιά μου νὰ σπᾶσει πῆγαινε. «Ὅχι, μὴν τὴν πειράξεις, μὴν τὴν χτυπήσεις, ἔτσι νὰ χαρεῖς». Κι' ἐκεῖ πού περιμέναμε κι' ἡ ἀγωνία μᾶς ἔπνιγε, γιὰ τὸ τί θὰ γίνει, ἔγινε. Κάτι ἀνεπάντεχο, κάτι ἀπρόσμενο και φοβερό.

Πᾶνω πού τέλειωσε ἡ πλάκα, σὲ μιὰ φιγοῦρα παθιαρική, τὴν ἄρπαξε αὐτὸς τὴν κοπελιά ἀπ' τὴ μέση και τὴν ἔσφιξε τόσο πού ξεφώνισε· κι' ὕστερα τῆ φίλησε.

Μιὰ κρανήγη ἄγρια ξέφυγε ἀπ' ὄλα τὰ στήθη τὰ βαρσοδουλεμένα πού ρίχτηκαν μπροστὰ νὰ τοῦ τὴν πάρουν. Ὡς κι' ὁ Ἴταλὸς δὲ βάσταξε ἄλλο και ρίχτηκε μπροστὰ νὰ τὸν σκοτώσει. Ὅμως δὲν πρόλαβαν.

Εἶδαμε κείνο τὸ κορμὶ τὸ φλογισμένο, τὸ ἀντρίκιο νὰ ξεκολαίει και ν' ἀφίνει τὴν κοπελιά, τὸ εἶδαμε νὰ τρικλίζει, νὰ φέρνει μιὰ βόλτα γύρω του και μαρμαρώσαμε. Και τέλος, τόδαμε βαρὸ νὰ πέφτει στὸ πάτωμα ἀνάσκελα.

— Φώντα!

Ποιὸς μᾶς βάζει ἐμᾶς τοὺς ἄξεστους ἐργάτες νὰ ὑποδεχόμαστε τὸ κάθε τι σὰν μιὰ ψυχὴ; Ποιὸς μᾶς δασκάλεψε τὴν αἴσθηση τοῦ τραγικοῦ μεσ' στῆ ζωὴ μας; Ἄς μᾶς τὸ εἰποῦν ὅσοι μᾶς λὲν ἀναίσθητους σὰν τὸ γρανίτη πού δουλεύει ἡ βαρεία μας.

Μιὰ φωνὴ πού τράνταξε τὰ τζάμια κι' ἔκανε τοὺς τοίχους νὰ ριγῆσουν ἔφυγε ἀπ' ὄλα αὐτὰ τὰ στόματα.. «Φώντα»!.

Ὅμως ἐκεῖνος πιά δὲν ἄκουγε. Ἀνάσκελα πεσμένος, μὲ τὸ χέρι στὸ μέρος τῆς καρδιάς σφιγμένο στὴ λαβὴ τοῦ μαχαιριοῦ πού ἡ λεπίδα του χανόταν μέσα σ' αὐτὸ τό, πρὶν ὄλο σφρίγος και παλμό, ψημένο στήθος. Τραβηχτήκαμε πίσω μὲ φόβο και βλέπουμε τὸ ἄλικό του αἷμα νὰ πλημμυρίζει τὸ πάτωμα και νὰ κυλάει στὴν πόρτα, νὰ κατεβαίνει τὰ σκαλοπάτια και νὰ τὰ κοκκινίζει· και νὰ πέφτει στὴ γῆ

τὴν ὑγρῆ, τὴν παραποτισμένη ἀπ' τὴ βροχὴ και νὰ μὴ μπορεῖ οὔτε σ' αὐτὴ νὰ καταφύγει. Και δόστου νὰ κυλάει σὰν τὴν ἄδικη κατάρα και νὰ ζητάει ἓνα μέρος νὰ κρυφτεῖ, νὰ γλυτώσει.

Ἄχ, καῦμένη Φώντα. Γιατί τόκανεσ αὐτό, μωρὸ ἀδερφέ μου; Παθιαρὴ Φώντα· και νὰ μὴν τὸ καταλάβεις! Νὰ μὴν τὸ νοιώσεις πὼς ἐσένα ἤθελε κι' ἐσένα ἀποζητοῦσε τούτη ἡ μορφοπνῖα μὲ τὰ καπρίτσια και τὰ πείσματα. Σήκω, καλέ μου, νὰ τῆ δεῖς πού κλαίει και δέγνεται και σὲ ρωτάει ὄλο γιατί. Γιατί, μωρὲ παιδί μου;

Εἶχε πέσει πᾶνω του ἡ Κούλα, ἡ Κουλίτσα, και τὸν τραβοῦσε και τὸν παίδευε κι' ἄχνα δὲν ἔβγαζε, μόνο σὰ χαμένη ἀφινε τὰ δάκρυα νὰ κυλᾶνε και νὰ ἀνακατώνονται μὲ τὸ αἷμα τοῦ λεβέντη. Ἄ, νὰ τοῦ χαϊδέψει και τὸ μάγουλο· ἄ, νὰ τοῦ μαλάξει και τὴ μπούκλα του και τὰ μπράτσα κι' ὄλον νὰ τὸν περάσει μὲ τὸ χεῖρι τῆς.

Σίμωνε ὁ Ἴταλὸς κι' ἔκαμε νὰ βάλει χέρι πᾶνω τῆς, νὰ τῆ σηκώσει. Ἀνάγειρε τὸ κεφάλι ἐκεῖνη και τὸν κοίταξε ἠλίθια· μὰ σὰν τόνε ξεχώρισε μέσ' ἀπ' τὰ δάκρυα τινάχτηκε ἀγριεμένη και χύθηκε ἀπᾶνω του.

Ο Γ' ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ «ΕΡΓΑΤΙΚΗΣ ΕΣΤΙΑΣ»

Ἡ Ὁ Γ' Φιλολογικὸς Διαγωνισμὸς τῆς «Ἐργατικῆς Ἑστίας», πού προκηρύχθηκε στὸ προηγούμενο τεύχος, ἔχει θέμα τίς σκέψεις και τίς συγκινήσεις τῶν ἐργαζομένων ἀπὸ τὴν καθημερινή τους δουλειὰ κι' ἀπὸ τὸ περιβάλλον τους και μὲ συνολικὰ χρηματικὰ βραβεῖα 700.000 δρχ., πού θὰ τίς μοιράσει ἡ Κριτικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ διαγωνισμοῦ ὅπως νομίσει καλύτερα.

Τελευταία προθεσμία ὑποβολῆς χειρογράφων στὰ γραφεῖα τῆς «Ἐργατικῆς Ἑστίας» (Ἐπιτροπὴ Ἐργασίας, τηλ. 64-105): 15 Ὀκτωβρίου ἐ. ἔ.

Τὰ χειρόγραφα πρέπει νὰ συνοδεῦνται ἀπὸ ἓναν κλειστὸ φάκελο, πού θὰ ἔχῃ τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέα κ' ἓνα ρητὸ ἢ μιὰ φράση ὅμοια μ' ἐκείνην πού θὰ εἶναι γραμμένη στὸ ἀπᾶνω μέρος τῆς πρώτης σελίδας τῶν χειρογράφων.

Η «ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΕΣΤΙΑ»

— Μοῦ τὸν σκοτώσες, ἐσύ μοῦ τὸν σκοτώσες! Ἄτιμε, δολοφόνε!

Τὴν κρατήσαμε νὰ μὴ τὸν σκοτώσει και τότες μέσα στους λυγμούς τῆς ἄρχισε νὰ γεννιέται ἓνα γέλιο πού ὄλο δυγάμωνε, δυνάμωνε, ξέφρενο γίνθηκε κι' ἀντήχησε μακάβριο στους τοίχους, τόσο πού τρομάξαμε και τὴν ἀφίσαμε. Κι' αὐτὴ πετάχτηκε ἔξω στὸ κρῦο γελώντας ἀπαίσια, ἀκολουθώντας τὸ αἷμα τοῦ σκοτωμένου, νὰ πάει νὰ βρεῖ τὸ κρυφὸ του μνημα και νὰ φολησθεῖ μαζί του νὰ χαθεῖ.

* * *

Αὐτὰ γίνανε ἓνα χειμωνιάτικο βράδυ. Καὶ σ' ἓναν τόπο πού πλημμύριζε ἀπ' τὰ ἐρωτόλογα τοῦ Ἑμπεδοκλεῦς, πού τᾶστελνε στεγνά, τραχειά, στὴν ὁμορφὴ Πεντέλη.

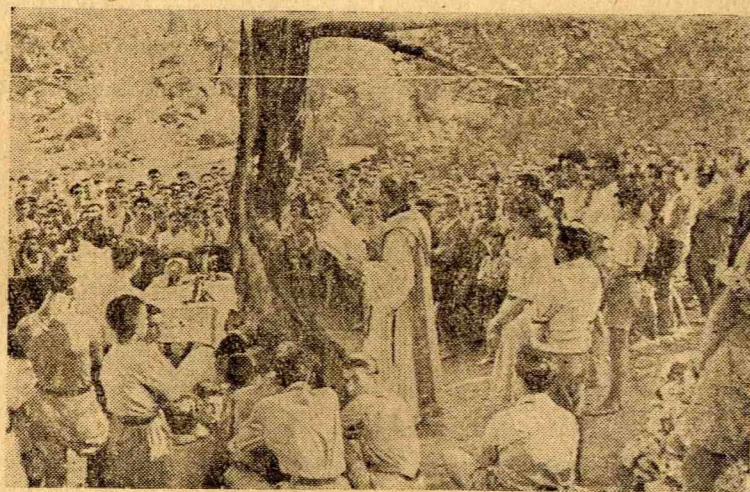
Ἐ, Τρελλέ, βάστα τὰ λόγια σου και κρύψτα στὴ φαλάκρα σου, γιατί τοῦτος πού χάθηκε ὁ λεβέντης ἦτανε πιδὸ ὁμορφος κι' ἀντρίκιος ἀπὸ σένα. Ἦταν τὰ μπράτσα του στεριώτερα ἀπ' τὰ κορμᾶ τῶν θεωρισμένων πεύκων σου· κι' ἦταν τὰ στήθειά του σκληρότερος γρανίτης ἀπ' τὰ βράχια σου. Ἄχ, Τρελλέ πού πᾶς;

ΠΕΤΡΟΣ ΛΥΚΑΣ

Η «Εργατική Έστια» έδωσε και τὸ φετεινὸ καλοκαίρι τὸ κατασκηνωτικὸ τῆς «παρῶν» — ἓνα παρῶν σεμνὸ καὶ ἀθόρυβο. Στὴν παλαιὰ Πεντέλη—ὁ Διόνυσος ἔχει λιγιστὸ πιά τὸ νερό του—ἔστειλε κι' ἔξακολουθεῖ νὰ στέλνει τοὺς νέους ἐργαζομένους ἐφέτος. Τὶς νεαρές πάλι ἐργάτριες τὶς στέλνει νὰ παραθερίσουν σὲ δυὸ μεριές. Στὴν Ἐκάλη καὶ στὴν Ἄνω Βοῦλα. Καὶ βουνὸ καὶ θάλασσα δηλαδὴ γιὰ τὰ κουρασμένα ἀπ' τὸν καθημερινὸ μόχθο νέα παιδιὰ.

Τὰ εἶδαμε ποὺ φεύγαν τὰ παιδιὰ γιὰ τὴν κατασκήνωσι καὶ χαρήκαμε κι' ἐμεῖς μαζί τους. Χαρήκαμε τὴν ἴδια τους τὴ χαρὰ ποῦταν ζωηρὰ ἀποτυπωμένη στὴ μορφὴ τους. Μοιάζαν μὲ πουλιὰ ποὺ τοὺς ἀνοιξαν τὸ κλουβὶ τους. Καὶ τὰ εἶδαμε κι' ἀπὸ κοντὰ, στὴν κατασκήνωσι. Ζήσαμε γιὰ λίγο τὴν ἀνετη κι' ἀμέριμνη ζωὴ τους κοντὰ στὰ πεῦκα καὶ στὸν καθαρὸν καὶ μοσκομουρισμένο ἀέρα. Ξυπνήσαμε στὶς 6.15' τὸ πρωτὶ μαζί τους, παρευρεθήκαμε στὴν ἔπασσι τῆς σημαίας καὶ ψάλλαμε τὸν ἔθνικὸ μας ὕμνο πάλι μαζί τους. Πόσον ἀπλὰ κείθε πάνω, ἀλήθεια, τὰ πράγματα, ἀλλὰ σύγχρονα καὶ πόσον βαθειά. Παίρνουν ἄλλη ἔκτασι καὶ νόημα ὅλα τους κοντὰ στὴ φύσι καὶ κάτω ἀπ' τὰ διάπλατα παράθυρα τοῦ γαλάζιου στερεώματος.

Τὰ εἶδαμε ἀκόμη τὰ παιδιὰ στὴν ὥρα τῆς ψυχαγωγίας

Ἐνῶ ψάλλεται ὁ ἁγιασμός.

Τσαμικός στὴν κατασκήνωσι.

ΟΙ ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΕΙΣ ΜΑΣ

ΜΕ ΤΑ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΑ ΠΑΙΔΙΑ ΣΤΗ ΔΡΟΣΟΛΟΥΣΤΗ ΠΕΝΤΕΛΗ

γίας καὶ τοῦ παιχνιδιοῦ τους καὶ τὰ καμαρώσαμε μὲ κρυφὴ χαρὰ γιὰ τὴν ἀλληλεγγύη ποὺ ἐκδηλώνουν σὲ κάθε εὐκαιρία. Καὶ κάτι τέτοιο, φαίνεται, νὰ γίνεται τὴ στιγμὴ αὐτὴ πάνω στὴν Πεντέλη. Ἀναπτύσσεται τὸ βαθύτερο νόημα τῆς ὁμαδικῆς καὶ, γενικώτερα, τῆς κοινωνικῆς διαβίωσης, κηρύσσεται ὁ σεβασμὸς καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν ἄνθρωπο καὶ ρίχνεται ὁ σπόρος ἀκριβῶς τῆς ἀλληλεγγύης. Κι' ὅλα αὐτὰ γίνονται κτῆμα τῶν παιδιῶν μιὰ καὶ καλή.

Τὰ παρακολογήσαμε νὰ εὐπρεπίζον καὶ νὰ διακομοῦν τοὺς χώρους καὶ τὶς σκηνές των μὲ γοῦστο, μὲ καλαισθησιὰν ἀξιοζήλευτη. Ἡ ἀτομικὴ τους πρωτοβουλία ἐδῶ, γιὰ κάτι ποὺ τὸ θεωροῦν δικό τους, ἔκαμε τὸ θαῦμα τῆς. Ἀνοιγμα δρομίσκων ἀνάμεσα ἀπὸ σκίνα καὶ χίλια-δυὸ ἄλλα φυσικὰ ἐμπόδια, χαραγμένες αὐλές μὲ ἀσβεστόχριστα λιθαράκια γύρω ἀπ' τὶς σκηνές τους καὶ πολλὰς ἄλλες μικρολεπτομέρειες ποὺ συνθέτουν ἓνα χαριτωμένο

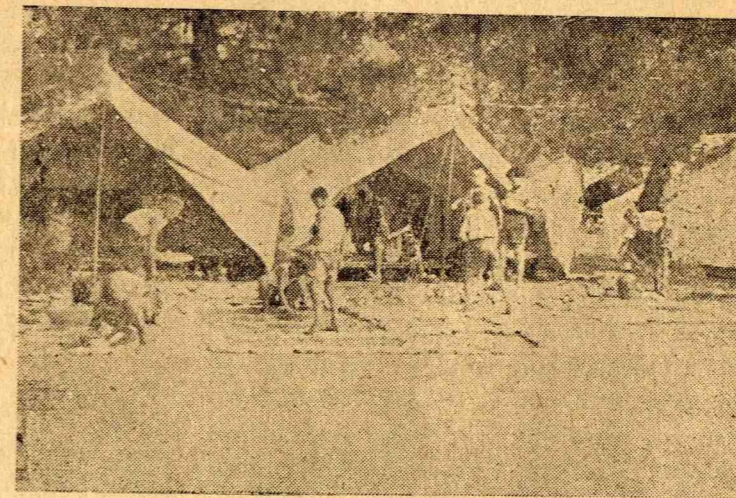
σύνολο καὶ ὑπογραμμίζουν ἐναργέστερα τὴν ἀξία τῆς παρουσίας τοῦ ἀνθρώπου κοντὰ στὴ μητέρα φύσι.

Ἐκλείσαμε ὁμῶς ἓνα σωστὸ εἰκοσιτετράωρο μὲ τοὺς νεαροὺς κατασκηνωτές. Καὶ τὸ κλείσιμο αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι ποὺ ἐγγίζει τὸ ὄροσημο τῆς κατασκηνωτικῆς οὐσίας. Μιὰ προσεχὴ στὸ ὕπαιθρο, στὴ γαλήνη τοῦ τοπίου τὴν ὑποβλητικὴ, ἀνάμεσα ἀπ' τὶς σκιές καὶ τὸ μουρμούρισμα τῶν πεύκων καὶ κάτω ἀπ' τὸν ἀστρολουσμένο οὐρανὸ. Μιὰ προσεχὴ ποὺ βγαίνει σὰν ἀπόσταγμα ψυχῆς ἀπ' τὰ στόματα τῶν παιδιῶν καὶ ποὺ ἀνεβαίνει σιγά-σιγά σὰν θυμίαμα:

*Ἡ μέρα πάει—ὁ ἥλιος πάει
στὰ βουνὰ πέφτει ἡ νύχτα βαθειά·
σκοτεινιάζει κι' ὁ Θεὸς μᾶς φυλάει...*

Σκορπάει τὸ παράξενο ἐκεῖνο καὶ βιβλικὸ δέος μὲ τὸν τρόπο ποὺ λέγεται ἀπ' τὶς καθαρὲς ψυχές ποὺ εὐχαριστοῦν τὸ Θεὸ γιὰ τὴ χαρὰ τῆς ἡμέρας ποὺ ἔσβυσε. Ἐν' ἀλληλούϊα ποὺ βγαίνει ἤσυχα, ἤσυχα σὰν στεναγμὸς τριαντάφυλλου στὸ ἀντίκρουσμα τῆς αὐγῆς καὶ ποὺ ἀναδεύεται μὲ τὴν εὐλογία τοῦ πλούσιου αὐγουστιάτικου φεγγαρίσιου φωτός...

ΠΑΝΟΣ ΣΠΑΛΛΑΣ

Ἐνῶ ἀσχολοῦνται μὲ τὴ διακόμησι τῶν χώρων.

Γυρίζοντας από τη Μακρόνησο

Πώς δαυματουργεί

ή 'Ελληνική ψυχή

Του κ. Νίκου Προεστοπούλου

Για τον ήρωισμό και το πνεύμα της αυτοθυσίας του 'Ελληνικού Στρατού, που εκδηλώνονται πολύτιμα σαν πάντα και σήμερα εναντίον της προδοσίας και του κομμουνιστικού πανσλαβισμού, έχουν γραφτεί κι' έχουν διαλαληθεί τόσα παινήματα, από δικούς και ξένους, που θάτανε περίσσο νάβγω κι' εγώ σαν ούραγος νά κραξώ: «'Αγαπήστε το Στρατό μας, νοιώστε και πιστέψετε βαθιά στο ανεκτίμητο έργο των μαχομένων αδερφιών μας και θαυμάστε με εθνική περηφάνεια τη σημερινή ελληνική στρατιωτική ήγεςία». Κι' όμως θάθελα από το ευγενικό τουτο βήμα της «'Εργατικής 'Εστίας» νά το ξανατονίσω τουτο το κήρυγμα και νά το φωνάξω στους εργάτες πύο πολύ, που στο πλευρό τους και για τη θεραπεία των κοινωνικών τους αναγκών δουλεύω κι' εγώ: «'Αγαπήστε το Στρατό μας και τους ήγέτες του σ' αυτές τις δύσκολες, σ' αυτές τις σκληρές κι' άχαρες ώρες της Πατρίδος». Θάθελα νά ξανακραξώ πύο έντονα τουτο το σύνθημα γιατί σήμερα γυρίζοντας από τα τάγματα της Μακρονήσου και με θερμήν ακόμα την έντύπωση από το άπροσδόκητο, από το υπεράνθρωπο κατόρθωμα που πραγματοποιεί εκεί, με τις πύο άλλες ανθρωπιστικές μεθόδους, ή στρατιωτική μας ήγεςία, δέν κινιέμαι σέ τουτο το κάλεσμα, νά αγαπήσουμε δηλαδή το Στρατό μας, από τα πολεμικά του μυριοθνήμενα κατορθώματα, μά από την αναπάντεχη ειρηνική πνευματική του δραστηριότητα και ικανότητα.

Δέν έχω λόγια νά το πώ με πόση ανθρωπινή ικανοποίηση θάβλεπα τους αγαπημένους μου, τους φίλους μου εργάτες που θά διαβάσουν τουτες μου τις αλήθειες, νά νοιώσουν μαζί μου πώς οι σημερινοί στρατιωτικοί ήγέτες, από τον 'Επιτελάρχη ως το διμοιρίτη, δέν είναι μοναχά πολεμιστές: Πώς τα στελέχη του σημερινού μας στρατού είναι το μόνο 'Εθνικό Σώμα μέσα στην κρατική μας οργάνωση που κρατάει στα αδιάβλητα στιβαρά χέρια του με συγχρονισμένη αντίληψη τις ύψηλες πνευματικές παραδόσεις και ικανότητες της Φυλής μας και από κάποιον θαύμα ξέρει νά τις κατευθύνει και νά τις οδηγά για το ασφαλέστερο και απόλυτα υγιές Καλό του 'Εθνους.

Φτάνοντας στη Μακρόνησο ζήτησα νά μιλήσω με

όρισμένα παιδιά, που οι από δώ οικείοι τους μου είχαν συστήσει νά συναντήσω και μου τάχαν όμως παραστήσει σαν παλαιά τέρατα του 'Εάμ - 'Ελλάς κι' από τον καιρό που πήγαν στο νησί δέν τάχαν δεϊ. Τί νά πώ! Ξέροντας ότι κάποια έξυγίαση πρέπει νά γίνει εκεί πέρα περίμενα νά συναντήσω χαμίτες βέβαια μά που κάπως νά μιλιώνται! 'Ε λοιπόν, τί νά μιλιώνται! Κουβεντιάζοντας μ' αυτά τα παιδιά, μπρώ νά όρκιστώ στα ίερά μου πώς έντροάτηκα μπροστά τους. 'Ο εθνικός τους ανυπόκριτος παλμός μ' έκαμε νά νοιώσω την άναμία του δικού μου άγώνα, που ό Θεός μονάχα ξέρει αν παλεύω με όσο διαθέτω αίμα καρδιάς και ελληνική ψυχή.

Πολλοί βέβαια θά ρωτήσουν, με το δίκιο τους, πώς γίνεται τουτο το πραγματικό θαύμα άπάνω σ' αυτό το νησί. Θα μπορούσα μ' ένα λόγο ν' άπαντήσω πώς όφείλεται στην άγνότητα της φυλής μας. Πώς άμα δημιουργήσουμε σ' όποιον 'Ελληνα με άγάπη και με σθένος, μά πύο πολύ με μια δίκαιη κατανόηση, τις συνθήκες νά άνοίξει πά μάτια του και νά εκδηλωθει, θά εκδηλωθει πάντα κι' άσφαλτα σά συνειδητός 'Ελληνας. Με την άγάπη αυτή λοιπόν και με ύπομονή και σθένος όμως, και πύο πολύ με την άπαραίτητη δίκαιη κατανόηση, δουλεύουνε οι τεταγμένοι με την λεπτότατη άποστολή της αποκαθάρσεως χιλιάδων νεανικών ελληνικών ψυχών από τις τοξίνες του ύπουλου κι' έπιστημονικά εφαρμοσμένου προδοτικού κομμουνισμού. Για νά μη φανεί όμως αυθαίρετος αυτός μας ό ισχυρισμός, θά πασχίσουμε νά εξηγήσουμε, όπως μπορούσαμε με τα μάτια μας νά δούμε, πώς πραγματοποιείται μια συνεννόηση ψυχών ελληνικών που φαντάζαν πώς τις χώριζεν άγεφύρωτο χάσμα.

Οι 'Ελληνες στρατιωτικοί που έπιφορτίσθηκαν με το έργο—που ως τα τότε φαινότανε βουνό—νά ξαναφέρουν στον κόρφο της πατρίδας κάποιες χιλιάδες παιδιά της, που συστηματικά δουλεμένα από προδοτικές οργανώσεις, στην εποχή πύο πολύ της Κατοχής, είχαν παραστράτησει, οι 'Ελληνες αυτοί στρατιωτικοί στήσανε στη Μακρόνησο, με την ανθρω-

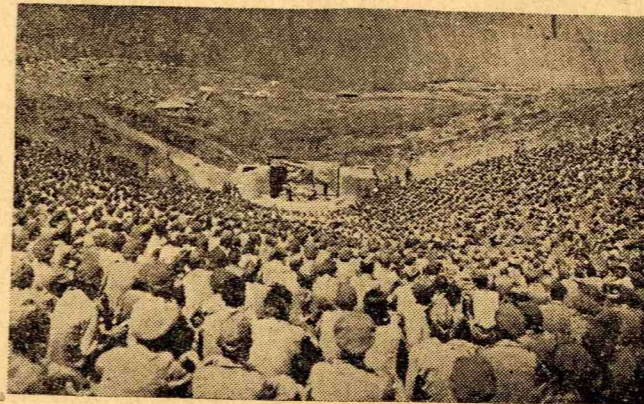
πινή άγάπη και κατανόηση, έναν πραγματικό παράδεισο γι' αυτά τα 'Ελληνόπουλα, στη Μακρόνησο που τόσο κακόπιστα συκοφαντήθηκε από τους ντόπιους και ξένους κομμουνιστές και συνοδοιπόρους, γιατί ή έξυγίαση ή ανώδυνη των παιδιών μας, που γίνεται εκεί, είναι γι' αυτούς και την ένθνοκτόνα και ψυχοφθόρα προσπάθειά τους τώ βαρύτερο πλήγμα, αφού τους άποστραεί από τέτοιον αριθμό θυμάτων τους κι' από τα πύο έντυπωσιακά δημοκοπικά τους έπιχειρήματα.

Τα τάγματα της Μακρονήσου άποτελούνε ένα ύποδειγματικό ήθικοπλαστικό κέντρο, μοναδικό σ' όλόκληρο τον κόσμο. Πηγαινόντας σ' αυτό το νησί, με όση προκατάληψη κι' αν είγες κινήσει, αν είσαι 'Ελληνας, θά γυρίσεις περήφανος για την Πατρίδα σου, κι' ό ξένος πάλι θά φύγει από κεί γιομάτος θαυμασμό και άναγνώριση γι' αυτό το σπάνιο έξυγιαντικό έργο.

Στα Τάγματα Σκαπανέων της Μακρονήσου θά συναντήσεις ένα χαρούμενο μελίσι σέ αδιάκοπη και γόνιμη δουλειά. Τα παιδιά αυτά εκεί πέρα, που λίγους μήνες πριν θάτανε δέσμια της μαύρης απόκρυφης αρχής σέ κάποια κομμουνιστική ομάδα, τά βρίσκεις τώρα νά δουλεύουνε με όλη τους την καρδιά για την Ίδια τους άποκάθαρση. 'Ενα γιομάτο παραγωγικό πρόγραμμα από το πρωί ως τώ βράδυ, που εκτελείται από όλους με άλαφράδα κι' ένδόμυχη χαρά. 'Ολα αυτά τα παιδιά εκεί άπάνω, παράλληλα με την κάποια στρατιωτική εκπαίδευση, μαθαίνουν δουλεύοντας, χωρίς κι' οι ίδιοι νά καταλάβουν πώς, ένα σωρό χρήσιμες κι' ώραϊες τέχνες. Γίνονται μαραγκοί, ηλεκτρολόγοι, έλαιοχρωματιστές, ύδραυλικοί, οικοδόμοι. . .

'Αλλά μέσα σ' αυτή τη δουλειά περιλαμβάνονται ώρες—μιά - δυό την ήμέρα—της πύο άπίθανης γιά στρατιωτικό σχηματισμό ψυχαγωγίας: Γενικός άθλητισμός. Παλαιστικές και πυγμαχικές ασκήσεις και άγώνες. Ποδόσφαιρο. Και σαν έπιστέγασμα: Μουσική. Τώ Τάγμα έχει μία πλήρη μπάντα, τέλεια εκπαιδευμένη κι' εφωδιασμένη με καινούργια ώραϊάτα όργανα. Κάθε λόχος έχει τη δική του πύο καλή χορωδία και τώ τάγμα ένα άρτιο χορωδιακό συγκρότημα άπ' όλες μαζί τις μικρότερες των λόχων. Τώ Τάγμα εκδίδει επίσης τώ περιοδικό του, ένα πύο

καλό περιοδικό, που συντάσσεται άποκλειστικά από τους σκαπανείς, 'Ολο τώ καλοκαίρι κάθε μέρα κολυμπάνε για μισή τουλάχιστον ώρα, όλοι οι άνδρες του Τάγματος, έξω από τους τυχόν άσθενείς, που είναι πάντα έλάχιστοι, γιατί ή νοσηρότης στη Μακρόνησο είναι κατεβασμένη σχεδόν στο μηδέν. Οι βραδυνές ώρες των ανδρών είναι κατά τώ πλείστον κλεισμένες από θέατρο και κινηματογράφο. 'Εχει όργανοθει—πάντα από τους ίδιους τους σκαπανείς—ένas θίασος που παίξει σέ μια ώραϊότατη σκηνη πουχουν στήσει σ' ένα φυσικό «Κοίλο» του νησιού, τουλάχιστον μιά - δυό φορές την εβδομάδα. 'Επίσης δυό - τρεις φορές την εβδομάδα παρακολουθούν κινηματογραφικές παραστάσεις.

Τώ θέατρο του Γ' Τάγματος Σκαπανέων

Παράλληλα με τη δουλειά και την ψυχαγωγία, ένα σημαντικό έργο εκτελείται στο θαύμα αυτό νησί: ή λειτουργία ένός άρτίου σχολείου αναλαφρήτων. Οι στατιστικές της Διοικήσεως των Ταγμάτων μās λένε ότι από τα 70% των άγραμμάτων, που σημειώνει ή στρατολογία κατά την συ-

κρότηση του Κέντρου, σήμερα δέν υπάρχουν ούτε 10%. 'Ολα σχεδόν τα παιδιά αυτά άλληλογραφούν τώρα με τα σπύτια τους, χωρίς καμιά βοήθεια.

Είναι πραγματικά βεβήλωσις τώ νά όνομάσει κανείς τώ θαυμαστό Κέντρο της Μακρονήσου στρατόπεδο συγκεντρώσεως. Γιατί, πώς μπορεί νά νοηθή στρατόπεδο—με την τυραννική μάλιστα έννοια που θέλουν νά του δώσουν μερικοί—ένas σχηματισμός στον όποιο δέν υπάρχουν διοικούντα στελέχη ξένα από τους εκπαιδευόμενους, από τους, ως τους πούμε, έξυγιανομένους εκεί στρατιωτικούς; 'Ολοι, όλοι γενικά, κι' αυτοί που εκπαιδεύουν κι' αυτοί που φέρουν όπλα άκόμη και φρουρούν τώ νησί, όλοι είναι από τους ίδιους, τους υπό κάθαρση 'Ελληνες όπλίτες, ύπαξιωματικούς και σέ μεγάλο ποσοστό και αξιωματικούς.

Πώς λοιπόν νά μη γυρίσουνε στην 'Ελλάδα όλα αυτά τα έξαπατημένα παιδιά της, αφού με τη γλύκα και την καλωσύνη των στρατιωτικών που τά χειραγωγούν ένοιωσαν, για πρώτη φορά στη ζωή τους, πώς ή πατρίδα τους δέν είναι ένα ψυχρό κι' αδιάφορο Κράτος μά είναι μια θερμή και στοργική μάνα.

'Η εργασία της Μακρονήσου, με τα τόσο έντυχι-

σμένα και τόσο γοργά αποτελέσματα, που φτάνουνε το θαύμα, όχι μόνον άντέχει στην όποιαν έρευνα και του πιο κακόπιστα ξεκινημένου παρατηρητή, μα επιβάλλει το κάλεσμα παρατηρητών απ' όλο τον κόσμο, νάρθουνε σ' αυτό το υποδειγματικό, το πειραματικό κέντρο, και να μείνουν και να το συρριανίσουν ελεύθερα και να εξιχνιάσουν όπως θέλουν την λειτουργία των Ταγμάτων που διαπαιδαγωγούνται εκεί. Είναι σίγουρο πως οι όποιοι επισκέπτες στο Κέντρο αυτό, που με τόσο απλά και τόσο ανθρώπινα πολιτισμένα μέσα ξαναδίνει για πάντα καθαρισμένες τις ήθικες ικανότητες σε ανθρώπους—σε νέους Έλληνες—που είχαν φτάσει στο ακρόχειλο του βουρκομένου βάλτου, θα θελήσουν, θα θεωρη-

σουν ίση υπόχρευσή τους, να διαλαλήσουν στον κόσμο τους την πολιτιστική όμορφιά και την βαθύτερης ανθρωπίνης ύψης αξία της οργάνωσης αυτού του Κέντρου που το αναπάντεχο υψηλόν όραμα των Έλλήνων στρατιωτικών ήγετων έστησε στο Έλληνικό ξερονήσι της Μακρονήσου.

Όσο για μ'ας, ως το καταστήσουμε μόνιμο προπαιδευτήριο ελληνικών έφηβικών ψυχών. "Ας το καθιερώσουμε Έθνικό "Ιδρυμα, κι' ως στήσουμε με όλη τη θέρμη της εθνικής εγνωμοσύνης στο μπάσιμο του λιμανιού του μιά συμβολική στρατιωτική μορφή, που να θυμίζει σε ποιους χρωστάμε το ανεχτίμητο τούτο έργο.

ΝΙΚΟΣ ΠΡΟΞΕΤΟΠΟΥΛΟΣ

Ο Β' ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

ΤΗΣ "ΕΡΓΑΤΙΚΗΣ ΕΣΤΙΑΣ,"

ΜΕΡΙΚΟΙ ΒΡΑΒΕΥΜΕΝΟΙ

Στη μέση: Ο κ. Νίκος Μπατάγιας (α' βραβείο). Αριστερά: ο κ. Άριστος Σταθόπουλος (β' βραβείο). Δεξιά: ο κ. Αλμ. Δημόπουλος (έπαινος).

Από τη ζωή των νησιών μας

ΓΙΑ ΚΕΦΑΛΟΥΣ

ΜΕ ΤΟΝ «ΤΖΕΡΕΜΕ»

Του κ. Δημήτρη Μπόγγρη

Ήταν—Θεός σωρός τον!—από τους καλύτερους ψαράδες της Κούλουρης αυτός ο Παναγής Κρουστάλης, που σκοτώθηκε τις άλλες από νάρκη, αλλά και μεγάλο στραβόξυλο. Δίκαια οι συγχωριανοί του τούχαν δώσει το παρατσούκλι «ο Τζερεμέ». Ήταν νοικοκύρης αλλά και ρεμπεσκές, δουλευτής μα και τεμπέλης, θεοφοβούμενος μα και κολασμένος—γιατί βλαστημούσε και μέσα στην εκκλησιά, αν τον ένοχλούσανε. Δεν λογάριζε ούτε αστυνόμο ούτε έφορα, κανγάδιζε στις ταβέρνες και τους καφενέδες, για ψύλλου πήδημα, με μανάβηδες και νταϊφάδες, έβγαине στο ψάρεμμα περισσότερο για κέφι και λιγότερο για εμπόριο και πουλούσε τα ψάρια που έπιανε σ' όποιον χώνευε, «είχε πάρει από καλό μάτι». Η φουκαριάρα ή Σιδερή, ή γυναίκα του, τώχε μαράζι γιατί άφηνε να γλυστράνε άδικα από τα χέρια του ένα σωρό λεφτά. Πέρουσι, τέτοιο καιρό, μου έμπιστεύθηκε τους καΐμους της:

—Στουρνάρι, κύρ—Δημητράκη μου! Ο Ντάνιας, ο μαυραγορίτης, που κάρτεται κοντά μας...

—Κείνος που κουβαλούσε λάδια στην Κατοχή;

—Ναί. Και σήμερα κολυμπάει στις λίρες. Όσο-όσο του πληρώνει τα καθαρά ψάρια που σηκώνουν τα παραγάδια του. Μα ο Παναγής δεν του δίνει...

—Γιατί;

—Δεν τον χωνεύει. Φοράει—λέει—μαλαματένια βραχιόλια σαν καφεσαντανίστρα.

—Και τί τον νοιάζει!;

—Ξέρω γώ! Κείνον να ρωτήσης!

Η συμπάθεια όμως του μακαρίτη για τους δυστυχισμένους, τους μισότρελλους, για κάθε καραβοτσακισμένο από τις σοροκάδες της ζωής, ήταν πολύ μεγάλη. Άκόμα μιλάνε στο νησί για τα καλά πουχε κάνει σε χήρες και σ' όρφανά στα μαύρα χρόνια της πείνας, και πάντα θα θυμούνται οι λιγοστοί φίλοι

του το ξύλο πουδωσε τις πρώτες μέρες της απολευθέρωσης μας στον Παλαμάγκα—ένα βρωμοτόμαρο που αυτοτιλοφορήθηκε Λιμενάρχης της Κούλουρης, σαν ήρθε να του πάρει ψάρια με το «έτσι θέλω» για τις νέες αρχές του τόπου. Εύτυχως που οι Έγγλέζοι πήρανε τον Ναύσταθμο την ίδια μέρα και ο εφήμερος κόκκινος Λιμενάρχης με τους συντρόφους του, μόλις μάθανε την είδηση, σηκώσανε βιαστικά πανιά για τα Μέγαρα. Άλλοιως, μπορούσε, για τον ξυλοδαρμό του Παλαμάγκα, ναχε ταξειδέψει ο Τζερεμές από τότε για τον άλλο κόσμο.

Μ' αυτόν, λοιπόν, τον μεσόκοπο Παναγή Κρουστάλη ή «Τζερεμέ», που μ' είχε γράψει στη λίστα κείνων που χώνευε, βγήκαμε στο ψάρεμμα κάποιο βράδυ του περασμένου χινοπόρου. Είχε βρέξει πολύ το πρωί και τ' απόγευμα, σαν συναντηθήκαμε τυχαία στην ψαρόσκαλα, μου είπε:

—Τα νερά από τη βροχή είναι θολά και τα ψάρια χτυπάνε. Αν γουστάρεις, πέρνα το βραδάκι από το σπίτι να πάμε για κεφάλους.

—Δεν έχω καλάμι.

—Θα σου βρω έγώ.

—Καλά, θάρθω.

Βρέθηκα στο σπίτι του μόλις έπεσε ο ήλιος· μα το βρήκα ανάστατο. Η Σιδερή έκλαιγε και κείνος βλαστημούσε όλους τους γνωστούς αγίους και άλλους που κανένα εορτολόγιο του κόσμου δεν τους αναφέρει.

—Νά πάρη ο διάολος τόν "Αη-Μπιμπιλένη σου, τής έλεγε σάν διασκελίσα την αλόπορτά του. Γιατί τόν άφησες να τό πάρη ;

—Δέν τόν είδα...

—Νά τόν έβλεπες !

—Δέν θα τόν άφηνα άν τόν έβλεπα.

—Σκασμός !

Δέν μπορούσα, στην άρχή να μαντεύσω πού ωφείλετο αυτή ή τρικυμία, αλλά σέ λίγο κατάλαβα. Κάποιος πιτσιρικός, άνηψιός τους, είχε πάρει τ' άπόγευμα τό καλάμι πού προορίζετο για μένα και τώδε γυρίσει στρατασορισμένο. Έπρεπε τώρα ν' άλλαρθούν οι τριχες τής μεσήνας και να δεθούν πάνω τους μαύρα μικρά άγκίστρια, πού δέν είχε στά σύνεργά του ο «Τζερεμές», πράγμα πού θέριεψε τόν θυμό του. Για να τόν μαλακώσω αναγκάσθηκα να πάω σέ κάποιο γνωστό μου έμπορα και να τόν παρακαλέσω ν' άνοιξη τό μαγαζί του και να μου δώση άγκίστρια. Μα σάν τέλειωσε ο πρώτος κανγιάς για τό καλάμι, άρχισε δεύτερος για τήν μαλάγρα. Η Σιδερή δέν είχε ετοιμάσει ψωμοτύρι με κοπανισμένες ρέγγες για τή δουλειά.

—Μούπες, χριστιανέ μου, πώς θα πηγαίνατε για κεφάλους ;

—Σούπα πώς θα ψαρεύαμε τό βράδυ με τόν κύρ-Δημητράκη.

—Κι' έρριξα τόν καφέ για να...

—Βγάλο στό λαιμό !

Και μιιά φορά σάν ετοιμάσθηκε και ή μαλάγρα, βγήκαμε από τό σπίτι του. Η νύχτα πιά είχε πέσει. Άλλά για κακή μας τύχη τόν πρώτο πού συναντήσαμε στό δρόμο ήταν ο Ντάνακας, ο μαυραγορίτης με τό χρυσό άκαλαίσθητο και έντυπωσιακό ρολογιστραχιόλι στό δεξί του χέρι και μ' ένα σωρό δαχτυλίδια, σάν φτηνή γυναίκα, στα δάχτυλά του.

—Καλή πεσκάδα, μās είπε.

Έγώ του άπήντησα μ' ένα τυπικό «φχαριστούμε», αλλά ο «Τζερεμές», πού τόν αντιπαθούσε και

θεώρησε για γρουσουζιά τήν συνάντησί του, τόν μούντζωσε. Ο Ντάνακας πειράχθηκε, διαμαρτυρήθηκε. Ήταν γραφτό μου, φαίνεται, να παρασταθώ και σέ τρίτο κανγιά του, προτού σηκώσουμε κεφάλους από τή θάλασσα.

**

Έχουμε άράξη τώρα τή βάρκα μας με δυο άγκυρες για να μη κινείται κάπου στό λιμάνι και μαλαγρώνουμε (ρίχνουμε δηλαδή στη θάλασσα μικρούς βόλους από τόν πολτό πού μās έκανε ή Σιδερή με ψωμοτύρι, κοπανισμένες ρέγγες και πολύ ψιλή άμμο) για να προσελκύσουμε τά ψάρια. Η νύχτα είναι γλυκειά, ύποβλητική, γιομάτη μυστήρια. Βασιλεύουν ή ήρεμία και ή γαλήνη. Η ύγρασία μās πηρουναίσει. Τ' άστρα άχνοτρέμουν στό στερέωμα. Ο θαλασσινός άέρας πού αναπνέουμε είναι κορεσμένος από άρώματα πεύκου, θυμαριού κι' άλλων δένδρων και λουλουδιών.

—Οραία έ ; μούπε σιγά σέ μιιά στιγμή ο μακαρίτης Κρουστάλης, άφου έρριξε μιιά ματιά τριγύρω του και γιόμισε τά πλεμόνια του με τόν

υγρό μυρωμένο θαλασσινό άγέρα.

—Οραία, καπετάνιο, του άπήντησα κάπως δυνατά.

—Μίλα σιγώτερα, μου προσέθεσε και πρόσεξε μη κάνης θόρυβο στη βάρκα. Ο κεφαλος είναι έξυπνο και πονηρό ψάρι. Οι κρότοι τόν διώνουν. Και σέ λίγο μου είπε στόν ίδιο τόνο. Πρόσεξε. Ποτέ τους δέν μουντάρουν με μιās στό δόλωμα. Ο κεφαλος τό πλησιάζει, τό σκουντά λίγο κι' ύστερα τό βάζει στό στόμα του με μεγάλη προσοχή· τότε άρχίζει τό φελάρι (ο φελός πού βάζουν στό άρμίδι) και τρεμουλιάζει. Άμα δεις τρεις φορές τό τρεμουλιασμα τραβα ξαφνικά, ο κεφαλος είναι πιασμένος. Έλα ! Μαζευθήκαν. Τοίμασε τό καλάμι σου. Μιλιά, έ ;

—Έννοια σου.

Η μαλάγρα πραγματικά είχε συγκεντρώσει τώρα τους κεφάλους γύρω στη βάρκα μας. Δολώσαμε με ζύμη από ψίχα λευκού ψωμιού ανακατεμένη με βούτυρο τ' άγκίστρια τών καλαμιών μας και τά ρίξαμε στη θάλασσα. Ύστερα από ένα λεπτό τό καλάμι του Κρουστάλη έβγαζε από τά νερά ένα λαχτα-

ριστό κεφαλόπουλο. Ακολούθησε άμέσως δεύτερο, τρίτο. Μ' έπιασε ή ντροπή. Δέκα κεφαλοι σπαρταρούσαν σέ λίγο σ' ένα κοφίνι τής βάρκας μας κι' έγώ δέν είχα σηκώσει ούτε ένα. Παράτησα τό καλάμι μου και κάθισα δίπλα σ' αυτόν τόν μεγάλο δεξιότηχη ψαρά πού ήταν άσος στό καλάμι, άσος στό καμάκι, άσος στα παραγάδια και πού πήγαινε στό ψάρεμμα όχι τόσο για έμποριο αλλά για τήν ήδονή πού αισθανότανε σάν έβγαζε από τή θάλασσα τά ψάρια.

**

Χάραξε σάν ξαναπατήσαμε στη στερηά. Η πεσκάδα ήταν καλή—4 οκάδες ψάρι.

—Άν δέν μούτζωνα αυτόν τόν Ντάνακα, μου είπε σάν καθίσαμε σ' ένα ψαράδικο καφενέ για να πούμε καφέ, θα γυρίζαμε με άδεια χέρια. Τό μεσημέρι σούχω τραπέζι. Θα κάνουμε σουπα τά μισά.

Τ' άλλα θα τά δώσω τής Νικόλαινας. Τρομάρα να τής έρθη ! Έχει ένα σωρό παιδιά κι' αυτός ο άνδρας της είναι μπιτ για μπιτ άχρηστος.

—Δώστα της και στα πληρώνω γώ !

—Τί είν' αυτά πού μου λές, μούπε άγριεύοντας με μιās.

—Με συγχωρείς. Στο λέω για να βγάνης κάτι...

—Βρε μαυραγορίτης γίνηκες και σύ ; ! Τι να βγάνω ; Σάματι έχω τά σκυλιά και τά γατιά ; Αυό ξερά κορμιά είμαστε στόν κόσμο. Έγώ και ή Σιδερή.

—Μά...

—Άφησε με και με σύγχισες ! Άν δέν σ' εκτιμούσα θα παίζαμε τώρα γροθιές.

Αυτός, με όχρες πινελιές, ήταν ο «Τζερεμές» πού σκοτώθηκε τις άλλες από νόρκη. Τό χώμα πού τόν σκεπάζει άς του είναι έλαφρό.

ΔΗΜ. ΜΠΟΓΡΗΣ

Ἡ ἱστορία ἑνὸς πουλιουῦ κι' ἑνὸς λουλουδιοῦ

Τοῦ κ. Κ. Ρωμαίου

Α'

Ἄν κοιτάξῃ κανεὶς μας τί δημόδη ὀνόματα ἔχομε δώσει στὰ πουλιά καὶ στὰ λουλούδια μας, σίγουρα θὰ μείνῃ συλλογισμένος μετὰ πολλά τους ὀνόματα πού θὰ τοῦ φανοῦν καὶ παράξενα καὶ ἀνεξήγητα. Τίς πὺ πολλὰς φορές ὅμως πίσω ἀπὸ τὰ παράξενα τοῦτα ὀνόματα κρύβεται μιὰ τραγωδία, μιὰ μικρὴ μὰ συγκλονιστικὴ τραγωδία. Μὰς ἀρκοῦν γιὰ ἀπόδειξη δύο παραδείγματα. Τὸ ἓνα εἶναι γιὰ κάποιο πουλί, τὸ ἄλλο παράδειγμα εἶναι γιὰ κάποιο λουλούδι. Τὸ πουλί ὀνομάζεται ἀπὸ τὸ λαὸ μας μετὰ τὸ ὄνομα Δεκοχτούρα, τὸ φυτὸ μετὰ τὰ λουλούδια ὀνομάζεται Μελισσαντροῦ. Παράξενα εἶναι τὰ ὀνομά τους καὶ σὲ πολλοὺς μας ἀσφαλῶς θάναυ ὀλοτέλα ἀγνωστα. Ὡστόσο ἡ ἱστορία τους, ὅπως τὴ διηγούνται οἱ ἀγροτικοὶ μας πληθυσμοὶ, εἶναι ἀληθινὰ ἓνα δράμα.

Ἡ Δεκοχτούρα ἐπιστημονικὰ ὀνομάζεται αἰγυπτιακὴ περιστέρα, ἔχει μαύρα στίγματα γύρω στὸ λαιμὸ τῆς καὶ τὸ κελάγημά τῆς εἶναι ἓνας τρισύλλαβος δξύτονος ἦχος, πὺ μερικοὶ νομίζουν ὅτι λέει κάτι σὰν τὴ λέξη «δεκοχτώ». Γιὰ τοῦτο καὶ τ' ὄνομά τῆς Δεκοχτούρα. Πὺ πίσω ὅμως ἀπὸ τ' ὄνομα καὶ τὸ κελάγημα, ὑπάρχει θλιβερὸ φόντο ἢ τραγικὴ τῆς ἱστορία.

Ἡ Δεκοχτούρα, μὰς λέει ἡ παράδοση, πολὺ πρὶν νὰ γίνῃ πουλί ἦταν γυναίκα. Ὁ ἀντρας τῆς ἦταν ράφτης καὶ ἐκεῖνη, προκομμένη ὅπως ἦταν, τέλειωνε γρήγορα τίς δουλειὰς τοῦ σπιτιοῦ τῆς καὶ τίς δουλειὰς τῶν χωραφιῶν καὶ ὕστερα καθόταν καὶ βοηθοῦσε τὸν ἀντρα τῆς. Εἶχεν ὅμως ἡ Δεκοχτούρα τὴ μεγάλη ἀτυχία νᾶχη κακιὰ πεθερά. Μετὰ τὸ παραμικρὸ ἢ γιὰ τῆς ἔκανε τὴ ζωὴ τῆς ἀνυπόφορη. Ὡσπου ἤρθε μιὰ μέρα ἀνάποδη καὶ σημαδιακή. Ἡ Δεκοχτούρα σηκώθηκε πολὺ πρῶτὴ καὶ ζύμωσε μιὰ φουρνιά ψωμί καὶ τὸ ἔριξε στὸ φούρνο. Τὰ μέτρησε δύο φορές καὶ μετὰ προσοχὴ τὰ ψωμιά, τὴ μιὰ ὅταν τὰ ἔπλαθε στὴ σκάφη, τὴν ἄλλη ὅταν τὰ ἔριχνε στὸ φούρνο.

Τὴν ὥρα πὺ ἀναβε στὴν αὐλὴ τὸ φούρνο, γύρισε σπῆτι καὶ ἡ πεθερὰ τῆς καὶ μέτρησε μετὰ τὴ σειρά τῆς τὰ ψωμιά. Ποιὸς ξέρει ὅμως πῶς ἔγινε καὶ τὰ ἔβγαλε δεκαεννέα. Ἐπίτηδες ἔγινε τὸ λάθος; Κανεὶς δὲν ἔμαθε.

Ὡταν ψήθηκαν τὰ ψωμιά καὶ τὰ ξαναμέτρησαν,

ἡ πεθερὰ ἐπίμενε σώνει καὶ καλά πῶς τὰ ψωμιά ἔπρεπε νὰ εἶναι δεκαεννέα.

— Μάννα, πιστεψέ με, τὰ μέτρησα δύο φορές καὶ ἦταν δεκαοχτώ, ἔλεγε ἡ καμμένη ἢ νύφη.

— Σὲ γελάσανε, κυρὰ προκομμένη, εἶπε σαρκαστικὰ ἡ πεθερὰ. Δεκαεννέα ἦταν καὶ νὰ πᾶς ἀμέσως νὰ μοῦ φέρῃς τὸ καρβέλι, ὅπου καὶ ἂν τῶχαις κρυμμένο.

— Μὰ δὲ λείπει σοῦ λέω, δὲ λείπει. Δεκαοχτὼ ἦτανε, δεκαοχτὼ, ἔτσι ἔλεγε καὶ ξανάλεγε ἡ καμμένη.

— Παλιοκλέφτρα, τὸ πῆγες κρυφὰ τῆς μάννας σου καὶ γιὰ τοῦτο δὲ θέλεις νὰ τὸ φανερώσῃς! βρυχήθηκε ἡ πεθερὰ. Ἐτσι μοῦ κλέβεις κάθε μέρα τὸ βιὸς τοῦ σπιτιοῦ μου καὶ τὸ πηγαίνεις τῆς μάννας σου, πὺ φωτιὰ νὰ σᾶς κάψῃ καὶ τίς δύο σας!

Σάμπως ἦταν ἡ πρώτη φορά, σάμπως ἡ δεύτερη ἢ ἡ ἑκατοστὴ πὺ, ἔτσι ἀδικα, τὴν καμμένη τὴ νύφη τὴ βασάνιζεν ἡ κακιὰ πεθερὰ τῆς; Αὐτὸ γινόταν κάθε μέρα, κάθε ὥρα, χωρὶς καμμιά ἀφορμὴ, ἔτσι γιὰ τὸ τίποτα.

— Θεέ μου, γλύτωσέ με πὰ ἀπ' αὐτὸ τὸ βασανιστήριό! ἔτσι περικαλέστηκε ἀπὸ ψυχῆς στὸ Θεὸ ἢ ἀτυχή ἢ νύφη. Κι' ὁ Θεὸς τὴ σπλαχνίστηκε καὶ τὴν ἔκαμε πουλί, καὶ κείνο πέταξε στοὺς λόγγους καὶ στὰ δάση.

Καὶ πουλί πὺ ἔγινε ὅμως, πὺ νὰ ξεχάσῃ τὸν πόνον του! Σάμπως εἶναι μαθεὶς εὐκόλο νὰ ξεχνιοῦνται τέτοια βάσανα; Μὴν τοῦ τύχει κανενὸς μας. Γιὰ τοῦτο καὶ κείνο τὸ πουλί, ὅπου νὰ κάτῃ καὶ ὅπου νὰ σταθῇ, τὸν ἴδιο ἀριθμὸ παντοτεινὰ λέει: «δεκοχτώ», «δεκοχτώ».

Σὲ μερικὰ μέρη, ὅπως στὴ Σύμη τῶν Δωδεκανήσων, πιστεύουν ὅτι ἂν τὸ πουλί τοῦτο εἰπῇ «δεκαεννέα» τότε θὰ χαλάσῃ ὁ κόσμος. Γιὰ ἓνα τέτοιο πιθανὸς λόγο στὴν Αἰτωλία οἱ διαβάτες πὺ τὸ ἀκοῦν νὰ θρηνηθῇ στίς ἐρημιὰς, συνηθίζουν πὺ καὶ πὺ νὰ τοῦ ἀπαντοῦν: «Δεκαεννέα! Δὲ χάλασε ὁ κόσμος».

Ὡστόσο ἐκεῖνο τὸ ἄμοιρο συνεχίζει τὸ ἴδιο καὶ ἴδιο ἐκεῖνο «δεκοχτώ» του. Τὸ πνίγει τὸ δίκιο του βλέπει, καὶ τὸν πόνον του τὸ μεγάλο τὸν ἔκανε κελάγημά του παραπονεμένο, γιὰ νὰ τόνε λήη δίκαιη διαμαρτυρία του ἀπὸ τὸ πρῶτὸ ὡς τὸ βράδυ τῆς κάθε μέρας.

Αὐτὴ εἶναι ἡ θλιμμένη ἱστορία τῆς Δεκοχτούρας, πὺ κάποτε ἦταν γυναίκα καὶ τώρα ἔχει γίνῃ πουλί.

Β'

Ἡ δεύτερη ἱστορία ἀναφέρεται στὸ φυτὸ πὺ λέγεται Μελισσαντροῦ.

Ἦτανε, λέει, ἓνα ἀντρόγυνο πολυαγαπημένο, ὁ Μελισσαντρος καὶ ἡ γυναίκα του ἢ Μελισσαντροῦ. Ἐκεῖνος ἦταν ἔμπορος καὶ διαρκῶς ταξίδευε μετὰ τὸ καρὰβι του σὲ ξένα μέρη. Ὡσπου μιὰ μέρα κουρσάροι πιάσανε τὸ Μελισσαντρο, πήραν τὸ πλοῖο του καὶ κείνον τόνε σφάζανε.

Ὡταν ἔμαθε τοῦτῃ τὴ συμφορὰ τῆς ἢ Μελισσαντροῦ, δὲν ἀντέξε ἢ ἄμοιρη στὸ σκληρὸ χτύπημα. Ἀπὸ τὴ μεγάλη τὴ λύπη τῆς σὲ λίγες μέρες πέθανε. Ὡστερα ἀπὸ λίγες ἐβδομάδες ἓνα παράξενο λουλούδι φύτρωσε πάνω στὸν τάφο τῆς. Τοῦ δώσανε τ' ὄνομά τῆς καὶ τὸ εἶπανε Μελισσαντροῦ. Τοῦ βγάλανε καὶ τραγοῦδι πὺ τὰ λόγια του εἶναι ἔτσι:

*Μελισσαντροῦ μετὰ τὸν ἀνθὸ,
πῶχες τὸν ἀντρα τὸν καλό,
ὅπου τὸν ἐκοιτώσανε
στῆς Μπαρμπαριάς τὰ μέρη
κι' ἔκανες ὄρκο στὸ Θεὸ
μὴν κάνῃς ἄλλο ταῖρι.*

Ἐλα ὅμως νὰ ἰδῆς τώρα πράγματα καὶ θαύματα πὺ δὲν τὰ βάζει νοῦς ἀνθρώπου! Ἐχουν νὰ εἰποῦνε πῶς τὸ λουλούδι ἐκεῖνο ἔχει πάρει κάτι ἀπὸ τὴν ψυχὴ τῆς νεκρῆς, καὶ μπορεῖ τώρα καὶ καταλαβαίνει τί λέει τὸ λυπητερὸ τοῦτο τραγοῦδι. Γιὰ τοῦτο λένε πῶς ἄμα πᾶς καὶ εἰπῆς τὰ λόγια τοῦ τραγοῦδιοῦ κοντὰ στὸ λουλούδι αὐτὸ, ἀμέσως ἐκεῖνο μαραζώνει ἀπὸ τὴ λύπη του καὶ σωριάζονται μαραμμένα χάμω κλωνάρια καὶ λουλούδια του.

Αὐτὴ εἶναι σήμερα ἢ Μελισσαντροῦ, ἓνα περίεργο λουλούδι πὺ εἶναι γεμάτο πίκρα καὶ συνείδηση, καὶ πὺ φύτρωσε πάνω στὸ νεκρὸ τάφο τῆς δύσμοιρης Μελισσαντροῦς.

Γ'

Θὰ σκεφτοῦν πολλοὶ πόσο ἀστεῖο τοὺς φαίνεται τοῦτο, μιὰ ψεύτικη ἱστορία πὺ πλάθεται μετὰ τὸ τίποτα. Ὁ ὀρθολογιστὴς θὰ παρατηρήσῃ—κι' ἔχει δίκιο— πῶς ἢ Δεκοχτούρα αὐτὴ εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ πολυποικίλα

ἀγριοπούλια τῆς πατρίδας μας, ἀπλῶς ἓνα ἀγριοπερίστερο πὺ ἰδέαν δὲν ἔχει ἀπὸ ὅσα λέμε ὅτι τάχα τοῦ συνέβησαν καὶ πὺ μόνον ἢ φωνὴ του συνέπεσε νὰ εἶναι ἓνας τρισύλλαβος ἦχος, κάτι πὺ νὰ μοιάζῃ τὸν ἦχο «δεκοχτώ».

Ὡστόσο τὸ ζήτημα δὲν εἶναι ἱστορικὸ, δηλ. δὲν ἔχομε νὰ ἐξακριβώσουμε ἂν ἀληθινὰ συνέβῃ ἓνα τέτοιο ἱστορικὸ γεγονός, πότε συνέβῃ, πὺ συνέβῃ καὶ πρὸ παντὸς πῶς συνέβῃ.

Τὸ πρόβλημα εἶναι μυθολογικὸ καὶ μὰς φανερώνει τὴ συμβολικὴ ἔκφραση μιὰς πραγματικότητος. Δείχνει ὅχι μιὰ μεμονωμένη τραγικὴ ἱστορία δύο ὄρισμένων ἀτυχῶν γυναικῶν, ἀλλὰ ἐκφράζει τὴ συνισταμένη γιὰ πολλὰς παρόμοιες ἀνθρώπινες περιπέτειες πὺ γίνονται διαρκῶς καὶ σὲ κάθε τόπο. Πρόκειται γιὰ τίς ἀναρίθμητες Δεκοχτούρες καὶ τίς ἀναρίθμητες Μελισσαντροῦδες πὺ δὲν εἶναι πουλιά ἢ λουλούδια, ἀλλὰ εἶναι γυναῖκες πραγματικῶς στὰ χωριά καὶ τίς πόλεις μας. Ὁ πρῶτος τύπος τῆς Δεκοχτούρας συμβολίζει τίς νέες νυφάδες πὺ ἔχουν καρτερικὴ καλωσύνη καὶ ὅμως διαρκῶς ὑποφέρουν ἀπὸ τὴν ἀσυνεννοησίαν κάποιου πεθερᾶς. Ὁ δεύτερος τύπος τῆς Μελισσαντροῦς, γεννήθηκε ἀπὸ τὴν πικραμένη τραγωδία σὲ τόσες χαροκαμημένες χῆρες πὺ ὑποφέρουν μετὰ ἔγκαρτέρηση.

Ὡστερα ἀπὸ τὰ πὺ πάνω, μπορεῖ γὰ προκύψῃ τὸ ἕξῃς συμπέρασμα: Ὁ ἦχος ἀπὸ τὸ κελάγημα πουλιοῦ καὶ ἢ εὐπάθεια ἑνὸς λουλουδιοῦ ἀπλῶς ἔγιναν ἀφορμὴ γιὰ νὰ ἐντοπίσουμε ἐκεῖ ἐμεῖς οἱ ἄνθρωποι ἓνα δράμα, πὺ ὅμως δὲν εἶναι διόλου τὸ δράμα τους ἀλλὰ τὸ δράμα τῆς δικῆς μας ζωῆς καὶ τῆς δικῆς μας μοίρας. Πρόκειται γιὰ συναισθήματα καὶ πόνον ἀνθρώπινον, πὺ προβάλλεται ὡς δῆθεν πόνος πουλιῶν καὶ δέντρων.

Γενικεύοντας τὸ σημερινὸ μας συμπέρασμα μποροῦμε τώρα ν' ἀνακαλύψουμε τὸ ἀρχικὸ καὶ βασικὸ αἴτιον πὺ προκαλεῖ τοὺς θρύλους γιὰ πολλὰ πουλιά, ζῶα, ἀπολιθώματα, μαρμαρώματα κλπ. Εἶναι δηλ. ὑπαρκτὸς ψυχικὸς κόσμος τῶν ἀνθρώπων πὺ προβάλλεται σὲ ξένα καὶ ἄσχετα ζῶα, φυτὰ, ἀντικείμενα κλπ.

Κ. ΡΩΜΑΙΟΣ

Τὰ μεγάλα χρόνια

Ἡ μπαρούτη τῆς Δημητσάνας

Τοῦ κ. Τάσου Ἀδ. Γριτσοπούλου

Κάπου 20 λεπτά τῆς ὥρας, χαμηλότερ' ἀπ' τὴν Δημητσάνα, σὲ μιὰ θέση γραφικώτατη, τρέχει κρυστάλινο νερὸ τὸ κεφαλάρι τ' Ἀγιαννιοῦ, ποὺ ποτίζει τὰ παραγωγικὰ χτήματα τοῦ μικροῦ Παλιοχωριοῦ. Εὐθὺς λίγο πῶ κατὼ ἀπ' τὴν πηγὴ ἦσαν χτισμένοι οἱ πρῶτοι μπαρουτόμυλοι. Στὴν ἀρχὴ τέσσερες. Θέλουν νὰ ποῦν ὅτι πρωτοχτιστήκανε σὲ μιὰν ὥρα ἐθνικῆς προπαρσκευῆς, λίγο πρὶν ἀνάψ' ἢ πρῶτη καὶ ἄτυχη ἐπανάσταση, τοῦ Ὀρλώφ, στὰ 1770. Ἀργότερα γίνανε πῶ πολλοί, στίς παραμονὲς τοῦ μεγάλου ἑλληνικοῦ κινήματος, φθάσανε τοὺς δεκατέσσερες. Στὴν ἴδια αὐτὴ θέση, πάνω στὰ ἴδια χαλάσματα τῶν παλιῶν ἐκείνων μπαρουτόμυλων, ξαναφτιάχτηκαν καὶ στέκουν ὡς τὰ σήμερα οἱ μῦλοι τῶν Δημητσανιτῶν.

Τὸ νερὸ τοῦ Ἀγιαννιοῦ, τρέχοντας μέσ' ἀπὸ τ' αὐλάκι του ἀκράτητο, πέφτει μετ' ὀρμὴ μέσα σ' ἕνα τεράστιον κάδο. Τὸ ἀνοιγμὰ τοῦ κάδου χάσκει, πελώριο λὲς στόμα ὑπερφυσικοῦ ζώου, ποὺ ρουφᾷ ἀόρητα τὸ νερὸ καὶ τὸ βγάζει μετ' ἴδιαν ὀρμὴ ἀπ' τὴν πῶ μικρὴ καὶ πῶ περιορισμένη ἔξοδο τῆς ἄλλης ἀκρῆς τοῦ βαγενιοῦ. Ἔτσι ἀδιάκοπα κυλώνοντας κινεῖ ἕνα χοντρὸ καλοφτιαγμένον τροχὸ ἀπὸ ξύλο καὶ σίδερο καὶ δημιουργεῖ τὴν κίνηση, δίχως ἠλεκτρικὰ μέσα. Αὐτὰ γίνονται ἔξω ἀπὸ τὸ μῦλο.

Τὰ γραφικὰ μικρὰ χαμόσπιτα, ποὺ ἔκρυσαν ὄλον τὸ μηχανισμό τῆς πρωτότυπης καὶ πρωτόγονης βιομηχανίας, δὲν διατηροῦν πλέον σήμερα τὴν παλιὰ ἰδιουσία τους. Λίγο-λίγο πῆραν καινούργια μορφή, σχεδὸν ξένη ἀπὸ τὴν παλιὰ. Ὅμως ὡς πρὶν λίγα χρόνια συναντοῦσε κανένας πολλὰ κοινὰ στοιχεῖα στοὺς μπαρουτόμυλους τοῦ εἶχαν διαδεχθῆ τοὺς παλιούς ἐπαναστατικούς. Τὰ τρία κύρια ὑλικά τοποθετοῦσαν μέσα σὲ διάφορες κοιλότητες, τὰ γουδιτὰ (=ἰγδία), κ' ἐκεῖ ἀκατάπαντα τὰ κοπανοῦσαν τὰ βαριά ὑψηλὰ ξύλινα κόπανα, ποὺ τὴν κίνησή τους κανόνιζε ἢ κίνηση τοῦ τροχοῦ μετ' ἴδιαν πῶ νεροῦ. Δὲν ἄκουγε κανένας παρὰ ἕνα μονότονον χτύπο, κόπ, κόπ... Μέσ' στὰ γουδιὰ τοποθετοῦσαν πολτοποιημένο χαρμάνι ἀπὸ νίτρο (βεργιλέ), θεῖον (θειάφι) καὶ ἀνθρακὰ (κάρβουνο), σὲ ἀναλογία: 10 νίτρο, 2 θειάφι καὶ 1 1/2, ἀνθρακὰ. Μετ' ἴδιαν κινῶν καὶ τὸν ἔξαρισμὸ ἢ τοσότητὰ τῶν πρώτων ὑλῶν στὰ γουδιὰ θὰ περιορίζοταν στὸ 1/2. Τὸ νέο προῖον τότε τὸ ἀπλωναν λίγο νὰ λιασθῆ καὶ νὰ στεγνώσῃ καὶ θὰ γινόταν ἔτοιμη μπαρούτη.

Οἱ πρῶτες ὕλες φυσικὰ δὲν μπορούσαν νὰ εἰσχυθῶν μετ' ἀδιακτικὸς ἀπ' τὸ ἐξωτερικόν, παρὰ ἔπρεπε νὰ ἐξοικονομηθῶν μυστικὰ ἀπ' ὁποῦδήποτε καὶ ὁποσδήποτε. Ἀπ' ἀγριοχόρταρα ποὺ φυτρώουν στὴ Γορτυνία, σφάκες τὰ λέει ὁ λαός, βγάζανε τὸν ἀνθρακὰ. Ἀπ' τὰ περίεργα ἐδάφη τῆς Μονοβασίας καὶ τῆς Μάνης προμηθεύτηκαν νίτρο καὶ θειάφι. Χῶμα ψιλοκοσκινισμένο ἔβαζαν σὲ μεγάλα κοφίνια καὶ τὸ περιχύνανε μετ' ἴδιαν νερό. Μόνον ἢ χημεία θὰ μπορούσε νὰ ἐξετάσῃ τίς γεωλογικὲς συστάσεις τοῦ ἐδάφους αὐτοῦ ποὺ ἔβγαζε τέτοιο χῶμα. Τὸ νερὸ ποὺ ἔτρεχε ἀπ' τὰ κοφίνια τὸ μαζεύανε σταγόνα τὴ σταγόνα, τὸ βράζανε ξεχωριστὰ ὥσπου καταστάλαζε ὠραῖο, ἀγνό, ὀλόλευκο νίτρο, σ' ἐξαιρετικὴ ποιότητα. Ἄλλου, στὴ Μονοβασία καὶ στὸ Ἔλος, σκάβανε καὶ βρίσκανε χῶμα ἀνακατεμένο μετ' ἴδιαν, τὸ κοσκίνιζαν καὶ τὸ ξεχωρίζαν καὶ αὐτὸ κ' ἔτσι εἶχαν τίς πρῶτες ὕλες.

Τὸ φῶρτε τῆς μπαρουτοπαραγωγῆς στὴ Δημητσάνα ἔφθασε ὅταν, ἐνῶ προχωροῦσε ἢ ἐπανάσταση, πῆραν στὰ χέρια τους τὴ φάμπρিকা οἱ Σηλιωτόπουλοι, Σπύρος καὶ Νικόλας. Τότε ἢ Δημητσάνα πῆρε τὴ μεγάλη φήμη τῆς καὶ κράτησε τὴ σοβαρότατην αὐτὴν ὑπόθεση τόσο καλά, ὥστε τροφοδότησε μετ' ἴδιαν πολεμοφόδια ὀλόκληρη τὴν Πελοπόννησο, τὴ Στερεά, τὴ Θεσσαλία, ὡς τὴν Κρήτη. Λένε πῶς οἱ Σηλιωτόπουλοι ἔκαμαν τοὺς μύλους 14, μετ' ἴδιαν παραγωγὴ στοὺς εἰκοσιτετράωρο παραπάνω ἀπὸ 300 ὀκάδες. Τότε ἀπασχολήθηκαν πολλὰ ἐργατικὰ χέρια. Ἀλλὰ ἢ ὑπόθεση δὲν τέλειωνε μετ' ἴδιαν τὸ μπαρούτι μόνο. Ὁ πόλεμος ἤθελε βόλια καὶ φουσέκια. Ἀλλὰ χέρια πῶς πολλὰ, καὶ μάλιστα γυναικεῖα δούλεψαν σκληρὰ, γὰρ νὰ προλαβαῖνον τὰ στρατόπεδα. Ἐδῶ πρέπει νὰ σημειώσωμε πῶς μέσα σ' ἕνα χρόνον, καθὼς ἀπὸ ἐπίσημα χαρτιὰ μαθαίνομε, ἢ ἐθνικὴ αὐτὴ πολεμοφοδιομηχανία ἐφοδίασε τὰ στρατόπεδα τῶν ἀγωνιστῶν μετ' ἴδιαν 3500 ὀκάδες βόλια, 13.000 ὀκάδες μπαρούτι καὶ παραπάνω ἀπὸ 800.000 φυσίγγια. Γιὰ τ' ἄλλα χρόνια δὲν ξέρομε ἀκριβῶς.

Ἄλλ' ἤρθε καιρὸς ποὺ σώθηκε τὸ μολύβι καὶ βόλια δὲν γίνονταν. Κ' ἔπιασαν κ' ἐξεσκέπασαν τοὺς τουρκικοὺς μενδρεσέδες στὸ Ἄργος καὶ στὴν Πάτρα κ' ἔδωκαν οἱ νοικοκυράδες τὰ χαλκώματά τους κ' ἔφτιαξαν βόλια. Ἀλλὰ σώθηκε καὶ τὸ χαρτὶ καὶ φουσέκια δὲν ἔφτιαξαν. Καὶ τότε πῆραν τὰ βιβλία ἀπ' τὴ Βιβλιοθήκη τῆς Σχολῆς τῆς Δημητσάνας κ' ἔφτια-

ξαν φουσέκια. Κι' ἔτσι τὸ ἔθνος συνέχισε τὸν ἀγῶνα του καὶ λευτερώθηκε.

Οἱ Σηλιωτόπουλοι, πρὶν ἀνακατευθῶν μετ' ἴδιαν μπαρούτια, ἦσαν ἔμποροι στὴν Ὑδρα. Στὴν ἐθνικὴ βιομηχανία τῆς μπαρούτης ἔρριξαν ὄλη τους τὴν περιουσία. Ἀπ' τὴν κυβέρνησιν φαίνεται πῶς ἔπαιρναν μικρὰ ποσὰ. Τὸ Σεπτέμβριον τοῦ 1826, ξεκαθαρίζοντας τοὺς λογαριασμούς τους μετ' ἴδιαν προσωρινὴν Κυβέρνησιν, εἶχαν νὰ παίρουν ὑπόλοιπο 189.900 γρόσια, γὰρ τὰ πολεμοφόδια ποὺ εἶχαν στείλει στὴν Πελοπόννησο καὶ σ' ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδας. Σὲ κάθε ἀποστολὴ ἔπαιρναν ἀπόδειξιν τῆς Πελοποννησιακῆς Γερουσίας καὶ γὰρ τὸ διάστημα ἀπὸ 1 Μαρτίου 1822 ὡς τίς 9 Ἰανουαρίου 1823 τοὺς χροστοῦσαν 283.515 γρόσια. Τὴν πληροφορία μᾶς δίνει ἀντίγραφον ἐγγράφου τοῦ Ἐθνικοῦ Ταμείου ἀπ' τ' Ἀνάκλη, ὑπ' ἀριθ. 364 ἀπὸ 22 Σεπτεμβρίου 1826, κρυφωμένο ἀργότερα ἀπὸ τὸν Λήμαρχον Ναυπλιέων καὶ τὸν Νομάρχον Ἀργολιδοκορινθίας (τὸ ἔγγραφο ἀπόκτησαν τώρα τελευταῖα τὰ Γενικὰ Ἀρχεῖα τοῦ Κράτους ἀπὸ ἀπόγονον τῶν Σηλιωτοπούλων· βλ. Ν. Εὐρ, ἐγ. φάκελ. Κ 49 ζ).

Τὸ φθινόπωρον τοῦ 1824 ἢ Προσωρινὴ Ἑλληνικὴ Διοίκησιν ἀπένευμε μετ' ἴδιαν σχετικὸν δίπλωμα τὸν βαθμὸν τοῦ στρατηγοῦ στὸ Σπύρο Σηλιωτόπουλο, «διὰ τὰς πιστὰς πρὸς τὴν πατρίδα ἐκδουλεύσεις του». Ὁ Ὑπουργὸς τῶν Πολεμικῶν Α. Παπαγεωργίου ἔστειλε ἀπὸ τὸ Ἄργος τὸ εὐχάριστο μῆνυμα στὸν Σηλιωτόπουλο. Τὸ σχετικὸν ἔγγραφο μετ' ἴδιαν ἡμερομηνία 24 Ὀκτωβρίου 1824 εἶχε τὰ συγχαρητήρια τοῦ Ὑπουργοῦ πρὸς τὸν νεόν στρατηγὸν καὶ τοῦ ἔλεγε: «εἶμαι εὐελπισθὸς ὅτι θέλεις φανῆ ἀξιὸς ταύτης τῆς τιμῆς καὶ ὑπολήψεως τῆς Διοικήσεως· ἄς εἶσαι βέβαιος, ὅταν σταθῆς εὐπειθῆς εἰς τὰς διαταγὰς τῆς Διοικήσεως, θέλεις αὐξήσει τὴν ὑπόληψίν σου, θέλεις εὐρίσκει εὐκόλα τὰ δίκαιά σου, θέλεις ἔχει ὑπερασπιστὰς τῶν δικαιῶν σου ὄλον τοὺς καλοὺς πατριώτας...» (καὶ τὸ ἔγγραφο αὐτὸ στὰ Γεν. Ἀρχεῖα στὸν ἴδιον φάκελλον).

Ἐχε ἀπὸ τότε λοιπὸν τὸ προνόμιον ἢ Δημητσάνα νὰ βγάξῃ μπαρούτη. Σήμερὰ οἱ μῦλοι δὲν ἔχουν πῶ τὰ πρώτογονα κόπανα. Οἱ πρῶτες ὕλες τρίβονται μετ' ἴδιαν μὲτ' ἴδιαν μυλολίθωρον, ὡς τοὺς ἀλευρόμυλους. Ἡ

δουλειὰ φαίνεται ἀπλή κ' ἀκίνδυνη. Ὅμως δὲν εἶναι. Γιὰτὶ καμμιὰ φορὰ παίρνει ὁ μῦλος φωτιὰ καὶ δὲν μένει τίποτα. Τρεῖς-τέσσερες φορὲς συνέβη ν' ἀνάψῃ πυρκαϊὰ σὲ μπαρουτόμυλους, ἢ μιὰ μάλιστα τώρα τελευταῖα μετ' ἴδιαν ἀνθρώπινα θύματα. Ἐνας καταχθόνιος σεισμὸς τάραξε ὀλόκληρη τὴν Δημητσάνα, σείστηκε τὸ ἔδαφος γὰρ μερικὰ δευτερόλεπτα, μετ' ἴδιαν δόνησιν φορικτὴ, τζάμια σπιτιῶν σπάσανε, μάντρες γκρεμιστήκανε κ' ὁ κόσμος ἔβλεπε κατατρομαγμένος ἕνα σύννεφο ἀπὸ λάμψεις καὶ καπνοὺς ἀπεριγύρατο, ποὺ τὸ θυμοῦνται χρόνια.

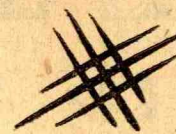
Ἡ Δημητσάνα μετ' ἴδιαν μπαρούτι καὶ τὴ Σχολὴ τῆς βοήθησε νὰ ἐλευθερωθῆ τὸ ἔθνος. Εἶχε τὴν καλὴ τυχὴ νὰ βρεθῶν καλοὶ Δημητσανῖτες ποὺ ἀφιέρωσαν τὸν τόπον τους στὴ μητέρα τοῦ Σουλτάνου, πληρώνοντας 1000 γρόσια τὸ χρόνο. Ἔτσι, μετ' ἴδιαν σουλτανικὸν φερμάνι ποὺ σώζεται ἴσαμε σήμερα, εἶχε τὴν ἐλευθερίαν τῆς νὰ κἀν ὅτι θέλει. Τοῦρκος δὲν πατοῦσε τὸ χῶμα τῆς, γιὰτὶ τὸν περιέμενε φοβερὴ τιμωρία, φορατζήδες δὲν περνοῦσαν ἀπὸ ἐκεῖ.

Κάποτε τὸ μυστικὸν προδόθηκε κ' ἢ Τουρκικὴ Διοίκησιν ἀπ' τὴν Τρίπολη διέταξε εἰδικὴν ἀνάκρισιν. Οἱ Δημητσανῖτες ὅμως μ' ἕνα γερὸ φαγοπότι καὶ μ' ἕναν χοροτατζὴ ξεγέλασαν τοὺς ἀπεσταλμένους καὶ βγήκαν λάδι. Τὸ σπουδαῖον εἶναι ποὺ ἀργότερα ἔφτιασαν τὴν μπαρούτη καὶ γὰρ τοὺς Τούρκους! Τροποποίησαν τίς ἀναλογίας, ἔρριξαν θειάφι πῶς πολλόν, ἔτσι ποὺ ἢ ψευτομπαρούτη ἀναβε ὡς πυροτέχνημα χωρὶς καμμιὰ δραστηριότητα. Οἱ Τουρκαλάδες τὴν πάθανε καὶ τὴ θεώρησαν ἀνάξια προσοχῆς. Γι' αὐτὸν Δημητσανίτικὴν μπαρούτη κατάντησε νὰ σημαίνῃ ψεύτικη, τιποτένια....*

ΤΑΣΟΣ ΑΘ. ΓΡΙΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

* Οἱ ἱστοριογράφοι τοῦ ἀγῶνα Τρικούντης, Σηλιᾶδης, Φωτᾶκος, Οἰκονόμου, Φραντζῆς καὶ αὐτὸς ὁ Κολοκοτρώνης στ' ἀπομνημονεύματά του, μᾶς δίνουν πολὺτιμες πληροφορίες. Ἀπ' τοὺς νεώτερον ἐρευνητῆς πολλοὶ ἀσχολήθηκαν μετ' ἴδιαν τὸ θέμα, Ἰ. Κανδηλώρος, Σ. Λάμπρος, Ἰερ. Βογιατζῆς, Ν. Βέης, Φ. Κόντογλου, Χ. Νομικὸς κλπ.

Τ. ΓΡ.

= ΕΙΔΗΣΕΙΣ =

Τὸ διοικητικὸ συμβούλιον τῆς Ἑργατικῆς Ἑστίας, κατὰ μίαν ἀπ' τὶς τελευταῖες συνεδριάσεις του, ἐνέκρινε τοὺς προϋπολογισμοὺς τῆς χρήσεως 1948-1949—(ἀπὸ 1ης Ἰουλίου μέχρι 30 Ἰουνίου 1949)—τόσον τῆς περιοχῆς Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς, ὅσον καὶ τῶν τοπικῶν ἐπιτροπῶν ποῦ ἐδρεύουν στὶς διάφορες πόλεις τῆς χώρας.

*

—Διὰ τῶν προϋπολογισμῶν τῆς νέας χρήσεως αὐξάνονται ἰδίως οἱ προβλεπόμενες διὰ τὴν μόρφωσιν καὶ τὴν ψυχαγωγίαν τῶν ἐργαζομένων πιστώσεις.

*

—Ὅτιο τὰ ποσὰ γιὰ τὴν λειτουργία τοῦ θεάτρου Μαρionettῶν, τὴν ὀργάνωσιν χορωδιῶν ἐργατικῶν καὶ τὴν ἐκδοσὴν τοῦ περιοδικοῦ καὶ τῶν βιβλίων τῆς Ἑργατικῆς Ἑστίας, ἐνισχύθησαν σημαντικά.

*

—Ἐπίσης ἐνισχύθησαν τὰ κονδύλια διὰ τὴν συζρότησιν ἀθλητικῶν ὁμάδων, τὴν διοργάνωσιν ἀθλητικῶν ἀγώνων, τὴν ἴδρυσιν περιφερειακῶν κέντρων ψυχαγωγίας καὶ μορφώσεως κλπ.

Αἰνίγμα

Ἔχω ποδάρια δώδεκα καὶ πορπατῶ αἰώνια.
Ἄν χάσω τὸ κεφάλι μου καὶ τὸ λαιμὸ— ὄγαλι μου!
Μοῦ μένουν μόνον τέσσαρα καὶ κουβαλῶ ὀψώνια.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ

σύμφωνα με τὸ ἄρθρο 6 § 1 τοῦ Α. Ν. 1092/1938 :

Ἔκδοσις

τῆς «Ἑργατικῆς Ἑστίας»
Πρόεδρος Ἐπιτροπῆς Ὑλῆς
Π. Δ. ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΣ
ΚΑΤΟΙΚΙΑ: ΣΙΝΑ 42

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ Μ. ΦΡΑΓΚΟΥΛΗ
ΖΩΟΔ. ΠΗΓΗΣ 48 - ΤΗΛ. 25.257

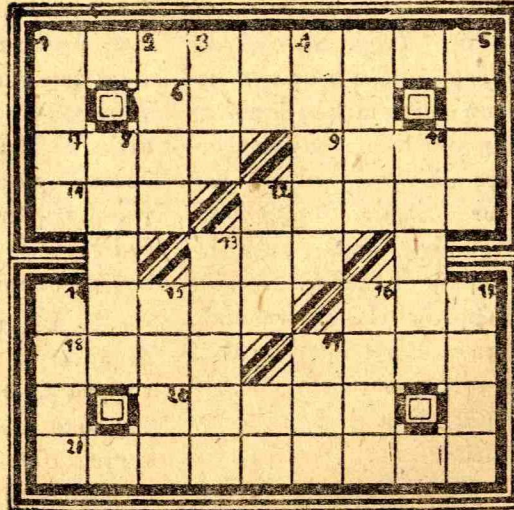
ΠΡΟΪΣΤΑΜΕΝΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

ΣΠ. ΜΟΥΡΤΖΑΚΗΣ - ΑΘ. ΓΑΒΑΘΑΣ
ΚΟΛΟΦΩΝΟΣ 6 ΑΧΙΛΛΕΩΣ 53

ΑΘΗΝΑΙ

ΤΟ ΣΤΑΥΡΟΛΕΞΟ ΜΑΣ

ΙΣΤΟΡΙΟΥΛΕΣ

ΟΡΙΖΟΝΤΙΩΣ :

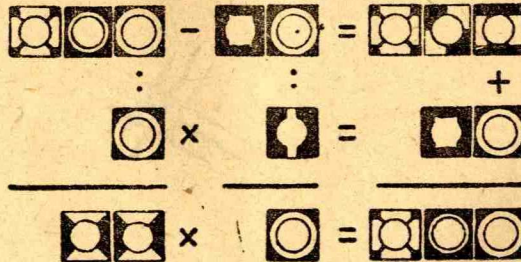
- Ἡρώς τοῦ 21. 6) Ναυτική βάρσις τῶν Ἰταλῶν κατὰ τὸν πόλεμο. 7) Ἐπάνω ἐκεῖ ἔφερε ὁ Ἄτλας τὸν Οὐρανό. 9) Ἀπαράιτητον ὄργανον. 11) Γερμανὸς ἀρχαιολόγος. 12) Οἱ κουτσοὶ δὲν ἔχουν. 13) Τώρα εἶναι ἐλεύθερη. 14) Ἀγάλματα, γιὰ τὴν καταστροφὴ τῶν ὁποίων κατηγορήθηκε ὁ Ἀλκιβιάδης (αἰτ. πληθ.). 16) Πρακτορεῖον εἰδήσεων. 18) Πλοῖο. 19) Ὑμνῶ. 20) Ἐκεῖ ἔγινε τὸ πῆδημα... 21) Θὰ τὸ βρῆτε στὶς ἐκκλησίες.

ΚΑΘΕΤΩΣ :

- H₂ O. 2) Τὰ σημάδια του ἔπαισαν τὸν ἄπιστο. 3) Βαλκανικὸ νόμισμα. 4) Πίπτει ἀμείλιτος. 5) Μᾶς ἀκολουθεῖ παντοῦ. 8) Γλυκὸς καρπός. 10) Μυθολογικὸν πρόσωπο τεραστίας δυνάμεως. 12) Σύνδεσμος (δημ.). 13) Νησί τοῦ Αἰγαίου. 14) Δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ζευγάρι. 15) Ὅπωςδῆποτε εὖσσημα. 16) Ἀόριστος ἄντων. (δοτ. πληθ.). 17) Ἀσφαλές.

ΛΟΓΑΡΙΑΣΤΕ

Στὸ προηγούμενο τεῦχος, τὸ παιχίδι «Λογαριάστε», ἀπὸ τυπογραφικὴ ἀβελψία, δημοσιεύθηκε με λανθασμένη τοποθέτησιν τῶν τετραγώνων ποῦ τὸ ἀποτελοῦν. Τὸ ἀναδημοσιεύουμε λοιπόν, ὀλόκληρο, γιὰ νὰ μπορέση ὁ ἀναγνώστης νὰ ἀναζητήση τὴ λύση:

Κάθε τετράγωνο ἀντιπροσωπεύει ἕναν ἀριθμὸ. Ὅμοια τετράγωνα ἀντιπροσωπεύουν τοὺς ἴδιους ἀριθμούς. Μ' αὐτὰ τὰ στοιχεῖα νὰ γραφοῦν οἱ

Ὁ στρατιώτης ὁ Μιχαλιὸς πῆγε στὸ λοχαγὸ τοῦ μῆρα καὶ τὸν παρακάλεσε νὰ τοῦ δώση ἄδεια γιὰ δύο ἑβδομάδες. Ὁ λοχαγὸς τοῦ ἔδωκε ἄδεια γιὰ δύο ἑβδομάδες. Ὁ λοχαγὸς τοῦ ἔδωκε ἄδεια γιὰ δύο ἑβδομάδες. Ὁ λοχαγὸς τοῦ ἔδωκε ἄδεια γιὰ δύο ἑβδομάδες. Ὁ λοχαγὸς τοῦ ἔδωκε ἄδεια γιὰ δύο ἑβδομάδες.

—Ἡ γυναίκα μου εἶναι ἄρρωστη, εἶπε ὁ Μιχαλιὸς, καὶ τὰ παιδιὰ ἐπίσης δὲν εἶναι πολὺ καλά. Ἄν δὲν σᾶς πείραζε, θὰ μὲ ἤθελε γιὰ λίγες μέρες κοντὰ τῆς νὰ κοιτάξω τὰ παιδιὰ.

Ὁ λοχαγὸς τοῦ ἔριξε ἕνα πονηρὸ βλέμμα καὶ κατόπιν τοῦ εἶπε :

—Μιχαλιό, θὰ σοῦ ἔκανα εὐχαρίστος τὸ χατήρι, ἀλλὰ σήμερον ἔλαβα ἕνα γράμμα ἀπὸ τὴν γυναίκα σου καὶ μοῦ γράφει πὼς δὲν σὲ χρειάζεται νὰ πᾶς ἐκεῖ.

—Ἄ, ἔτσι δὲν ὑπάρχει ἐλπίδα, ἀποκρίθηκε ὁ Μιχαλιὸς.

—Λυπάμαι πολὺ, ἀλλὰ δὲν γίνεται, εἶπε ὁ λοχαγός.

Ἦρθε ἡ σειρά τοῦ Μιχαλιοῦ νὰ κοιτάξῃ πονηρὰ τὸν λοχαγό. Φεύγοντας σταμάτησε ἀπότομα καὶ τὸν ρώτησε.

—Μπορῶ νὰ πῶ κάτι ;

—Βέβαια.

—Καὶ δὲν θὰ σᾶς πείραξει ὅτι καὶ εἶναι, ρώτησε πάλι ὁ Μιχαλιός.

—Ἀσφαλῶς ὄχι, ἀπάντησε ὁ λοχαγός.

—Θέλω λοιπὸν νὰ πῶ, λέει ὁ Μιχαλιός, πὼς ὑπάρχουν δύο ψεῦτες μέσα σ' αὐτὸ δωμάτιο καὶ ἕνας ἀπ' αὐτοὺς εἶμαι ἐγώ. Ποτὲ δὲν παντρεύτηκα στὴ ζωὴ μου!

Γιὰ νὰ γελάσετε....

Πατέρας : Ἐφαγες καθόλου ἀπὸ τὰ καρδιά ποῦ εἶναι στὸ ντουλάπι ;
Γυιός :

Πατέρας : Ἄν μοῦ πῆς τὴν ἀλήθεια, δὲν θὰ σὲ τιμωρήσω.

Γυιός : Ναι, ἔφαγα.

Πατέρας : Καὶ μετὰ τὴν ἔσπασες ;
Γυιός : Μὲ τὸ χρυσὸ σου ρολόι !

—ο—

Δάσκαλος : Ποιὸς σοῦ ἔγραψε, παιδί μου, τὴν ἔκθεσι ;

Μαθητής : Ὁ πατέρας μου :

Δάσκαλος : Τί, ὀλόκληρη τὴν ἔκθεσι ;

Μαθητής : Ὅχι, τὸν βοήθησα καὶ ἐγὼ λίγο.

ἀριθμοὶ σὲ κάθε τετράγωνο καὶ νὰ δίνουν τὴν ὀρθὴ λύσιν τοῦ προβλήματος ὀριζοντιῶς καὶ καθέτως.

